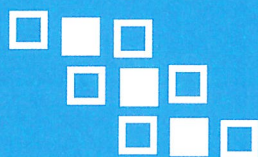

archeologisch onderzoeks- en adviesbureau

de steekproef ^{bv}

Westerbork, Hoofdstraat 36
Gemeente Midden-Drenthe (Dr.)
Waarderend Veldonderzoek
Proefsleuven
Definitief
Steekproefrapport 2014-04/05Z

Westerbork, Hoofdstraat 36
Gemeente Midden-Drenthe (Dr.)
Waarderend Veldonderzoek
Proefsleuven
Definitief
Steekproefrapport 2014-04/05Z

Westerbork, Hoofdstraat 36
Gemeente Midden-Drenthe (Dr).
Waarderend Veldonderzoek Proefsleuven

Een onderzoek in opdracht van
BügelHajema Adviseurs bv,
vertegenwoordigd door mw. M. Plantenga.

Steekproefrapport 2014-04/05Z
ISSN 1871-269X
Status: **Definitief**

auteurs: D.A. Dijk
          drs. C. Tulp (senior archeoloog)
autorisatie: dr. J. Jelsma (senior archeoloog)

De Steekproef bv werkt volgens de
Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 3.3

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door
De Steekproef, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, juli 2014

Niets uit deze uitgave mag worden
vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
zonder bronvermelding.

De Steekproef bv aanvaardt geen
aansprakelijkheid voor eventuele schade
voortvloeiend uit de toepassing van de
adviezen of het gebruik van de resultaten van
dit onderzoek.

De Steekproef bv
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3
9801 TG Zuidhorn

telefoon	050 – 5779784
fax	050 – 5779786
internet	www.desteekproef.nl
e-mail	info@desteekproef.nl
kvk	02067214

Inhoudsopgave

Samenvatting

1. Inleiding.....	1
1.1 Ligging van het plangebied.....	2
2. Vooronderzoek.....	3
2.1 Fysische geografie.....	3
2.2 Archeologie.....	5
2.3 Historische geografie.....	7
2.4 Archeologische verwachting.....	8
3. Veldonderzoek.....	10
3.1 Werkwijze.....	10
4. Resultaten van het onderzoek.....	12
4.1 Beschrijving van de werkputten.....	12
4.2 Sporen en structuren.....	14
4.3 Profielen.....	18
4.4 Het vondstmateriaal.....	22
5. Waardestelling.....	25
6. Conclusie.....	26
6.1 Beantwoording onderzoeksvragen.....	26

Literatuur

Appendix I: Archeologische periode-indeling
Appendix II: In ARCHIS bekende archeologische waarden
Appendix III: Bodemkaart
Appendix IV: Geomorfologische kaart
Appendix V: Uitsnede esgrondenkaart provincie Drenthe
Appendix VI: Vlaktekeningen
Appendix VII: Profieltekeningen
Appendix VIII: Vondstenlijst

Samenvatting

Aan de Hoofdstraat 36 te Westerbork is de nieuwbouw van een woonzorgcomplex gepland. De bodem van het terrein bestaat uit een plaggendek, liggend op een laarpodzollbodem in oud dekzand.

In februari 2014 is door De Steekproef bv een archeologisch booronderzoek uitgevoerd in het plangebied (Bongers 2014). Daaruit bleek dat de bodem voor een groot deel verstoord was. In vijf van de zes boringen werden echter aardewerkscherven daterend uit de periode ijzertijd – middeleeuwen gevonden. Naar aanleiding hiervan werd geadviseerd om een waarderend veldonderzoek middels proefsleuven te laten uitvoeren. Voor dit proefsleuvenonderzoek is een Programma van Eisen (PvE) opgesteld, dat in maart 2014 door Libau Steunpunt Archeologie voor de gemeente Midden-Drenthe is goedgekeurd (Dijk 2014). Het voorliggend onderzoek is uitgevoerd op basis van dat PvE.

Het veldwerk voor het proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd op 10 april 2014. Conform het PvE zijn vier werkputten van 17 x 4 meter aangelegd. In totaal is daarmee een oppervlak van 272 vierkante meter gedocumenteerd. De maximale diepte van het onderzoek bedraagt 145 centimeter beneden maaiveld.

Tijdens het veldwerk zijn 33 archeologische grondsporen waargenomen. Deze lagen vooral in het zuidelijke deel van het plangebied. In het midden van het plangebied (werkput 2) was de bodem het sterkst verstoord. Er zijn op basis van de gevonden grondsporen twee mogelijke structuren herkend: een kleine spieker in werkput 3 en een mogelijk deel van een plattegrond van een huis of schuur in werkput 4. De sporen bevatten geen archeologisch vondstmateriaal. Vondsten die zijn gedaan zijn over het algemeen puntvondsten en dus niet afkomstig uit archeologische grondsporen. Ze zijn deels afkomstig uit verstoorde lagen. Op basis van het tot zover gevonden materiaal kan dan ook geen definitieve uitspraak over het plangebied worden gedaan.

Gebaseerd op de resultaten van het veldwerk is een archeologische waardebeoordeling voor de locatie opgesteld. Hieruit blijkt dat de locatie behoudenswaardig is. De archeologische waarden die in het plangebied aanwezig zijn kunnen als gevolg van de voorgenomen nieuwbouw niet *in situ* worden bewaard. Daarom wordt geadviseerd om deze archeologische waarden veilig te stellen door een definitief archeologisch onderzoek door middel van een vlakdekkende opgraving te laten uitvoeren.

Administratieve gegevens van het plangebied

Provincie	Drenthe
Gemeente	Midden-Drenthe
Plaats	Westerbork
Toponiem	Hoofdstraat 36
Kaartblad	17D
Coördinaten plangebied	noordwest: 237,621 / 541,041 noordoost: 237,662 / 541,041 zuidwest: 237,595 / 540,983 zuidoost: 237,627 / 540,968
Oppervlakte van het plangebied	ca. 0,3 hectare
Oppervlakte van het onderzoeksgebied	ca. 0,3 hectare
Uitvoering veldwerk	10 april 2014
Bevoegde overheid	Gemeente Midden-Drenthe Dhr. S. van Veen Raadhuisplein 1 Postbus 24, 9410 AA Beilen gemeente@middendrenthe.nl
Adviseur namens de bevoegde overheid	Libau Steunpunt Archeologie drs. M. Montforts Hoge der A 5 9712 AC Groningen 050-316 6875 montforts@libau.nl
Opdrachtgever	BügelHajema Adviseurs bv Mw. M. Plantenga Postbus 274 9400 AG Assen 0592-267 795 m.plantenga@bugelhajema.nl
OM-nummer	61017
ISSNnr.	1871 - 269X
Uitvoerder	De Steekproef bv
Steekproef projectcode	2014 – 04/05Z
Geomorfologische context	Het plangebied is gelegen op een esdek in het centrum van Westerbork op de Hondsrug.
NAP-hoogte maaiveld	ca. 17,3 meter +NAP
Maximale diepte onderzoek	1,45 meter onder maaiveld
Huidig grondgebruik	Braakliggend na sloop boerderij
Beheer en plaats van documentatie	De Steekproef, RCE, Gemeente Midden-Drenthe, Noordelijk Archeologisch Depot, DANS

1. Inleiding

In opdracht van BügelHajema Adviseurs bv te Assen, vertegenwoordigd door mw. M. Plantenga, is in april 2014 een waarderend archeologisch onderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Hoofdstraat 36 te Westerbork, gemeente Midden-Drenthe, provincie Drenthe (zie Figuren 1 & 2). De aanleiding voor het archeologisch onderzoek in het plangebied is de geplande nieuwbouw van een woonzorgcomplex in dit plangebied. Het plangebied is circa 0,3 hectare groot en ligt in het centrum van Westerbork.

In februari van 2014 heeft in het gebied vooronderzoek plaatsgevonden waarbij zes grondboringen zijn gezet (Bongers 2014). Op basis van de resultaten van dit onderzoek kwam het plangebied in aanmerking voor een waarderend onderzoek door middel van proefsleuven. Voor dit onderzoek is in maart van 2014 door De Steekproef bv een Programma van Eisen (PvE) opgesteld, dat voorafgaand aan dit onderzoek is goedgekeurd door drs. M. Montforts van Libau Steunpunt Archeologie. Volgens dit PvE (Dijk 2014) zouden vier werkputten van 17 bij 4 meter worden aangelegd.

Het doel van het archeologisch onderzoek is het documenteren en registreren van de in het onderzoeksgebied aanwezige archeologische waarden. Het onderzoek moet inzichtelijk maken wat de aard, ouderdom, omvang, kwaliteit en wetenschappelijke waarde is van de in het onderzoeksgebied aanwezige archeologische resten. Duidelijk moet worden of in het plangebied archeologische resten *in situ* aanwezig zijn, en of deze resten behoudenswaardig zijn.

Het veldwerk is uitgevoerd conform het PvE en de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.3. In het PvE zijn de volgende onderzoeksvragen voor dit onderzoek opgesteld:

- Wat is de stratigrafie en graad van gaafheid van de bodem?
- Wat is de begrenzing van de vindplaats(en)?
- Wat is de aard en ouderdom van de sporen; zijn er structuren te herkennen?
- Wat is de gaafheid van de sporen?
- Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?
- Zijn er in binnen het plangebied archeologische waarden aanwezig anders dan scherven aardewerk, zoals grondsporen (paalkuilen, etc.), houtskoolconcentraties, vondstconcentraties, etc.?
- Is er sprake van verschillende gebruiks- en bewoningsfasen daterend vóór 1800?
- Zijn de aangetroffen vindplaatsen behoudenswaardig?
- In een deel van het onderzoeksgebied is een restant van een plaggendek aangetroffen. Is dit te dateren?

Het veldwerk is uitgevoerd door drs. C. Tulp (senior archeoloog) en D. Dijk (veldtechnicus) conform de KNA 3.3 en het PvE dat voor dit onderzoek was opgesteld door D. Dijk van De Steekproef bv. De kraan en machinist werden ingehuurd bij Hulzebosch Grondwerken te Beilen.

1.1 Ligging van het plangebied

Het plangebied Hoofdstraat 36 ligt in het centrum van Westerbork, ten noorden van de Hoofdstraat en is circa 0,3 hectare groot. Het terrein bestaat nu nog uit grasland; het ligt braak na de sloop van de boerderij die er heeft gestaan. Het plangebied ligt rond 17,3 meter boven NAP. Het terrein is naar aanleiding van een eerder uitgevoerd booronderzoek (Bongers 2014) aangewezen voor onderzoek middels proefsleuven.

Figuur 1. Westerbork, Hoofdstraat 36: het plangebied is rood omlijnd. De kaart is op het noorden gericht. Eén rasterblok komt overeen met één vierkante kilometer. Langs de rand zijn coördinaten in RD weergegeven (bron: mijn.kadaster.nl).

2. Vooronderzoek

In het plangebied heeft eerder onderzoek plaatsgevonden in de vorm van een bureauonderzoek en verkennend booronderzoek, uitgevoerd door De Steekproef bv (Bongers 2014). De resultaten van deze onderzoeken zijn hier weergegeven en waar nodig aangevuld.

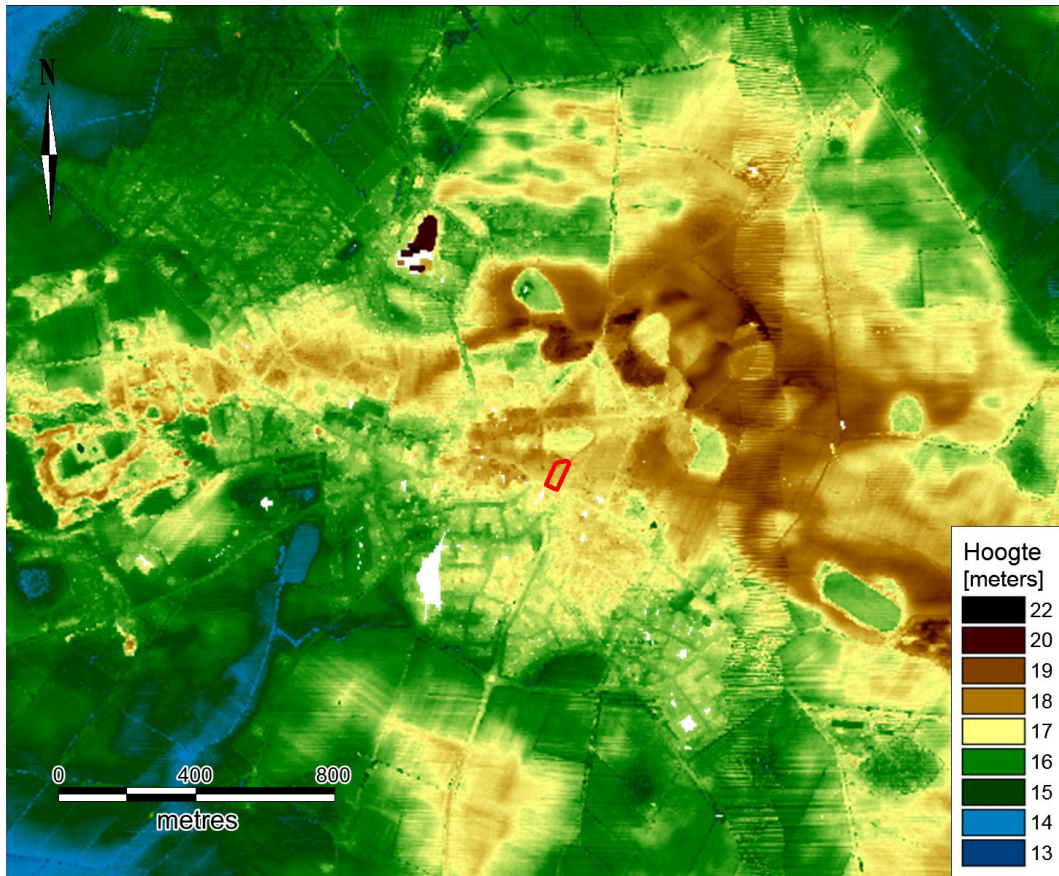

Figuur 2. Westerbork, Hoofdstraat 36: het plangebied vóór aanvang van de werkzaamheden. De foto is genomen richting het zuiden.

2.1 Fysische geografie

Westerbork ligt op het Drents Plateau. Op de hoogtekartaart van Figuur 3 is zichtbaar dat het plangebied relatief hoog ligt. Op de geologische kaart is het plangebied aan de Hoofdstraat 36 gekarteerd als 'dekzand dunner dan twee meter op grondmorene (Dr6)'. Op de geomorfologische kaart is het plangebied niet gekarteerd in verband met de ligging in de bebouwde kom (zie Appendix IV). Rond het plangebied liggen lage landduinen met bijbehorende vlakten en laagten (codering 4L9, ten noorden van het plangebied), hooggelegen grondmorene met of zonder welvingen (codering 3L2a, ten zuiden van het plangebied) en dekzandruggen met of zonder oud bouwlanddek (codering 4K14, ten oosten van het plangebied) met daarbinnen al dan niet moerassige laagten zonder randwal (codering 3N4 en 3N5). Het plangebied ligt tussen twee dalen die aan het eind van de laatste ijstijd zijn ontstaan door het afstromen van sneeuwmeltwater over de diep bevroren ondergrond (ondiep dal zonder veen, codering 2R2). Deze dalen zijn op de

hoogtekaart op basis van het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN, zie Figuur 3) ten oosten en ten zuiden van het plangebied als laagtes herkenbaar. Ook op de Bodemkaart van Nederland is het plangebied niet gekarteerd (zie Appendix III). Rond het plangebied liggen laarpodzolgronden in zwak lemig fijn zand (codering cHn21), waarbij ten zuiden van het plangebied de keileem tussen 40 en 120 centimeter beneden het maaiveld begint. De grondwatertrap is VI met een gemiddeld hoogste grondwaterstand van 40 tot 80 centimeter beneden het maaiveld en een gemiddeld laagste grondwaterstand van meer dan 120 centimeter beneden het maaiveld (Veenstra 2010).

Figuur 3. Westerbork, Hoofdstraat 36: het plangebied op een hoogtekaart gemaakt met behulp van het Actueel Hoogtebestand van Nederland. Het plangebied is rood omlijnd (naar: Bongers 2014).

Het plangebied maakt deel uit van een zone waar Grontmij in 2010 archeologisch onderzoek heeft uitgevoerd (zie Appendix Archeologische Kaart). Tijdens dat onderzoek zijn dertien boringen gedaan, maar geen daarvan valt binnen het plangebied. Naar aanleiding van boringen rond het noordelijke deel van het plangebied werd gemeld dat de bodem was geroerd tot in het gele zand (C-horizont). Op enkele tientallen meters noordelijk van het plangebied is een laagte aangetroffen die was gevuld met een laag leem met daarop een laag veen waarvan een maximale dikte is vastgesteld van 0,7 meter. Langs de rand van deze opgevlude laagte is een intacte podzolbodem waargenomen.

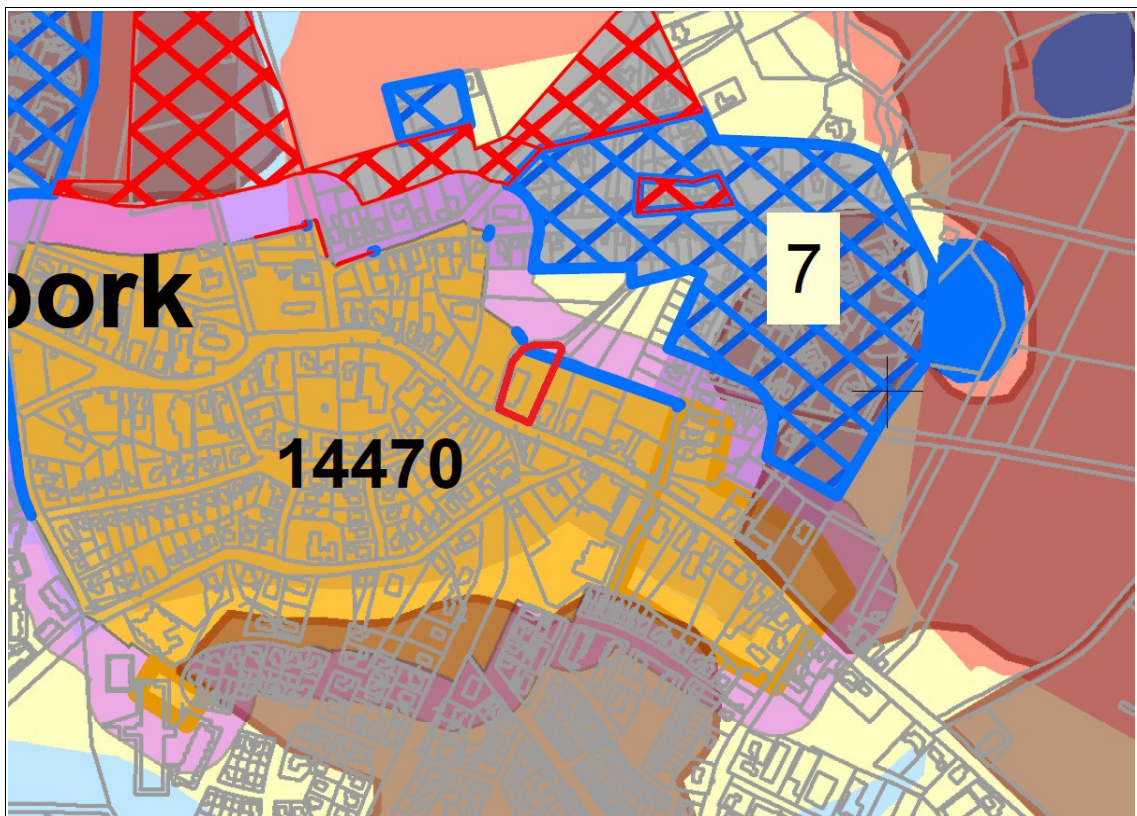
Bij eerder onderzoek door De Steekproef op tweehonderd meter noordwestelijk van het plangebied is een zwak tot redelijk ontwikkelde podzolbodem vastgesteld. Hierop ligt een veenlaag met een dikte van vijf tot veertig centimeter met daarop een laag stuifzand van vijftig tot tachtig centimeter dikte (Bongers 2013).

Tijdens het booronderzoek dat in 2014 door De Steekproef bv in het plangebied is uitgevoerd bleek dat de bodem in het plangebied uit matig lemig oud dekzand bestaat. In de noordelijke helft van het plangebied zijn bij dat onderzoek plaggenlagen vastgesteld. Deze plaggenlagen hebben mogelijk te maken met de historische es die op de esgrondenkaart van de provincie Drenthe (Appendix V) en op de archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Midden-Drenthe is aangegeven. De dikte van het plaggendeek varieert van 20 tot 80 centimeter, afhankelijk van de hoogteligging van de natuurlijke ondergrond.

In de zuidelijke helft van het plangebied is geen plaggenlaag gevonden. Hier is de bodem tot in het gele zand van de C-horizont verstoord. Het pakket geroerde grond heeft een dikte variërend van 115 tot 125 centimeter. Deze verstoringen lijken een gevolg te zijn van de bouw en sloop van de (ten minste) twee boerderijen die in dit deel van het plangebied hebben gestaan (Bongers 2014).

2.2 Archeologie

Plangebied Hoofdstraat 36 maakt deel uit van de historische dorpskern van Westerbork (14470, zie Appendix Archeologische Kaart). Uit deze dorpskern zijn geen archeologische vondsten gemeld. Buiten de kern zijn vondsten gedaan van vuurstenen werktuigen uit het mesolithicum, een spoor met scherven aardewerk uit de periode Romeinse tijd - vroege middeleeuwen, en aardewerk uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd (zie Tabel 2).

Figuur 4. Westerbork, Hoofdstraat 36 op een uitsnede van de archeologische beleidsadvieskaart van de gemeente Midden-Drenthe (verschaald). Het plangebied is rood omlijnd. Het ligt grotendeels binnen AMK-terrein 14470. Het getal '7' geeft aan dat het blauw gearceerde gebied verstoord is door bebouwing na de Tweede Wereldoorlog.

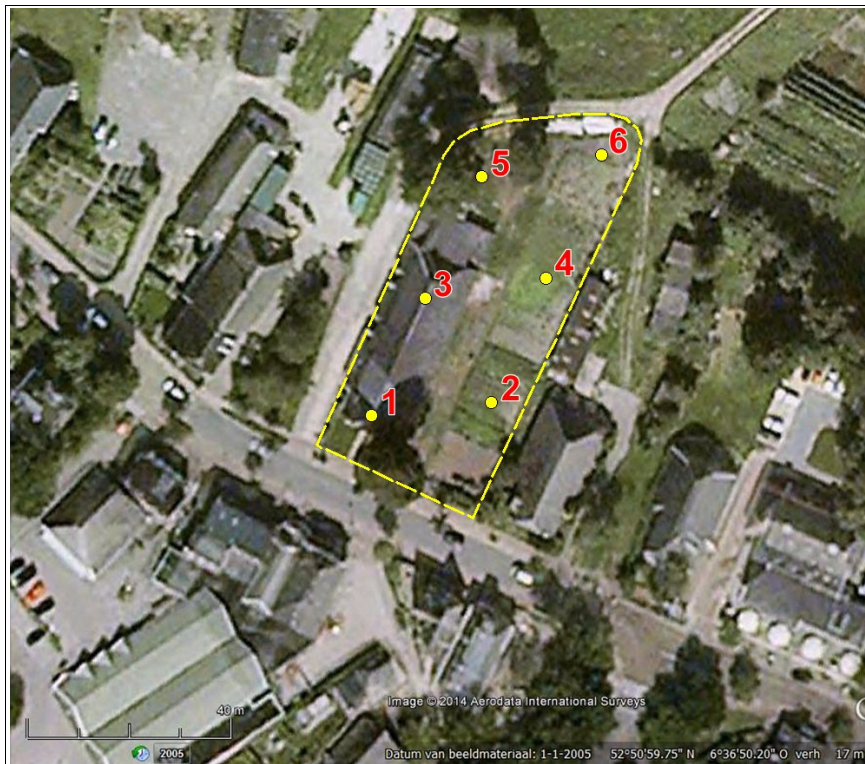
Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Midden-Drenthe (Figuur 4) ligt het plangebied evenals op de archeologische monumentenkaart in de historische kern van het dorp Westerbork. De dichtstbij liggende verwachting voor het aantreffen van archeologische waarden is hoog. Zowel ten westen als ten zuiden van het plangebied zijn binnen een afstand van 200 meter fossiele beekdalen ingetekend. Ongeveer 200 meter ten noordoosten van het plangebied is een mogelijke pingoruïne¹ of een offerveentje ingetekend. Aan de noordkant is bebouwing uit zowel de voor- als na-oorlogse periode aangegeven.

Het beleid dat voor het plangebied geldt, komt voort uit de ligging binnen de oude dorpskern van Westerbork. Dit is een terrein van hoge archeologische waarde, waarvoor geldt dat behoud *in-* of *ex-situ* voorop staat. In historische dorpskernen geldt in principe een vrijstelling van archeologische onderzoeksplicht voor werken met een oppervlak kleiner dan 100 m² en/of een diepte geringer dan 30 centimeter beneden het maaiveld (Tolsma & Marinelli 2012).

Tabel 2: Westerbork, Hoofdstraat 36: Archeologische waarden in en rond het plangebied. Voor de ligging zie Appendix II. Voor dateringen zie Appendix I.

CMA / CAA	RD-coördinaten	Datering	Omschrijving
monumenten			
14470	237,436 / 540,938	middeleeuwen	historische dorpskern Westerbork
waarnemingen			
239783	238,430 / 540,580	mesolithicum	vuursteen: 1 kling en 2 afslagen
239796	236,830 / 540,730	mesolithicum	vuursteen: 8 brokken, 4 kernen, 1 boor, 14 afslagen, 1 schrabber
239830	237,250 / 540,600	middeleeuwen laat - nieuwe tijd B	aardewerk: 2 scherven kogelpot, scherven steengoed, scherven roodbakkend geglaazuurd
239833	237,450 / 540,515	romeinse tijd laat - middeleeuwen vroeg	rond kuil van 1,3 meter doorsnede met zwarte vulling en tenminste 17 scherven aardewerk en 1 spinklos
300339	237,500 / 541,500	nieuwe tijd A	gebroken Jacobakan van geglaazuurd steengoed
416586	238,450 / 540,475	mesolithicum	vuursteen: 1 schrabber en 1 afslagkern
430665	238,632 / 541,196	paleolithicum	zichtbare pingoruïne
Vondstmeldingen			
424475	237,630 / 541,010	ijzertijd – nieuwe tijd	verschillende scherven aardewerk

¹ Een pingoruïne is het ingestorte restant van een pingo. Pingo's zijn kegelvormige heuvels die voornamelijk uit ijs bestaan. Dergelijke heuvels komen voor in gebieden met een altijd bevroren ondergrond (permafrost), zoals in Nederland tijdens de laatste ijstijd.

Figuur 5. Westerbork, Hoofdstraat 36: overzicht van de ligging van de boringen die in september van 2014 zijn gezet (bron: Bongers 2014). Het plangebied is geel omlind. In boringen 1, 3, 4, 5 en 6 is aardewerk gevonden (bron: GoogleEarth).

2.3 Historische geografie

Westerbork is een brinkdorp dat in de late middeleeuwen is ontstaan. In 1283 werd het dorp samen met Zwiggelte, Orvelte, Elp en Eursinge een zelfstandig kerspel (Veenstra 2010). In 1829, ten tijde van de opnames voor de atlas van Huguenin, telde de gemeente Westerbork 1.100 inwoners, waarvan er ongeveer 450 in Westerbork zelf woonden (Versfelt & Schroor, 2005).

Op de Franse kaarten van het gebied, opgenomen in de periode 1811–1813, en de kaart van Huguenin, opgenomen in 1829 (beide niet afgebeeld), is te zien dat in de zuidoostelijke hoek van het plangebied bebouwing aanwezig is. Het huidige pad naar de es ten noorden van het plangebied is op deze kaarten al ingetekend (Versfelt & Schroor 2001). Op de kadastrale kaart van 1811-1832 is dit pad westelijk en noordelijk langs het plangebied ook ingetekend. Verder is op deze kaart te zien dat de bebouwing in het plangebied bestaat uit een langs de Hoofdstraat gebouwde boerderij in de zuidoostelijke hoek van het plangebied en een langs het zandpad naar de es gebouwde (bij)schuur aan de westkant van het plangebied bestaat (zie Figuur 6, boven).

Op de Bonnekaart uit 1912 lijkt deze situatie nog ongewijzigd. Op de daarop volgende topografische kaart (Bonnekaart 1927) is de boerderij gesloopt (zie Figuur 6, onder). Hiervoor in de plaats wordt iets verder westelijk, langs het pad een nieuwe boerderij weergegeven. Dit lijkt de boerderij te zijn die kort geleden is gesloopt (zie Figuur 5: ter hoogte van boringen 1 & 3).

Figuur 6. Westerbork, Hoofdstraat 36: Het plangebied (binnen het rode kader) op uitsneden uit historische kaarten uit 1811 – 1832 (boven), 1912 (onder links) en 1927 (onder rechts). Bron: watwaswaar.nl

2.4 Archeologische verwachting

Structuren en sporen

Het plangebied bevat een podzolbodem in dekzand, die vanaf de late middeleeuwen deels is afgedekt door bemesting met plaggen (plaggendek). In de directe nabijheid van het plangebied zijn op terreinen met eenzelfde landschappelijke ligging als het plangebied bewoningsresten uit de perioden midden-neolithicum tot en met de middeleeuwen aangetroffen. Grondsporen uit deze perioden kunnen in het plangebied voorkomen op de overgang tussen het plaggendek en het dekzand en in het dekzand zelf. Mogelijke grondsporen kunnen bestaan uit paalgaten van huizen of spiekers, afvalkuilen, waterputten of greppels. Resten uit eerdere perioden (laat-paleolithicum tot en met de bronstijd) zullen met name uit afgedekte vondstlagen bestaan met daarin houtskool, aardewerk en vuursteen. Voor dergelijke resten geldt een middelhoge verwachting.

Het plangebied ligt binnen bewoningslocaties uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd en heeft dan ook een hoge verwachting voor bewoningsresten uit deze perioden. Ook kunnen ontginningsresten zoals voormalige sloten aanwezig zijn. Het plaggendek kan

bovendien bewoningsafval uit de perioden late middeleeuwen en nieuwe tijd bevatten. In de zuidoostelijke hoek van het plangebied stond tijdens de 19^e eeuw een boerderij. Deze lijkt tussen 1912 en 1927 te zijn vervangen door een nieuwe boerderij die langs de westelijke grens van het plangebied lag. In het plangebied worden sporen en/of verstoringen samenhangend met de bouw en sloop van deze panden verwacht, bestaande uit puin, funderingsresten en uitbraaksleuven.

Artefacten: anorganisch

De vondsten uit het plangebied bestaan uit aardewerkscherven die niet nader zijn gedateerd dan uit de perioden ijzertijd tot en met de nieuwe tijd. Uit de omgeving van het plangebied zijn geen andere vondsten bekend. In het dekzand moet behalve met vondsten uit deze perioden ook rekening gehouden worden met vondsten uit de steentijd en bronstijd. Verwachte anorganische artefacten zijn voornamelijk aardewerk, maar ook bewerkt (vuur)steen, keien, verbrande leem en mogelijk metalen voorwerpen (zij het alleen in zuurstofarme contexten) kunnen worden gevonden.

Ook in het plaggendek worden vondsten verwacht. Het plaggendek bestaat uit materiaal dat van elders is aangevoerd. Het is daarom over het algemeen niet eenduidig vast te stellen of vondsten uit een plaggendek afkomstig zijn uit het plangebied of dat ze van elders zijn aangevoerd.

Artefacten: organisch

Organische artefacten kunnen bestaan uit houtskool, verbrand menselijk en dierlijk bot of bot- en houtresten die zich onder de waterspiegel bevinden (bv. in diepere sporen zoals waterputten). De verwachting voor niet verbrand organisch materiaal is gezien de bodemsoort (zand) laag.

Paleo-ecologische resten

Verbrande dierenbotten en macroresten (bv. verkoolde zaden en granen) of dierenbotten / macroresten / pollen die zich onder de waterspiegel bevinden (bv. in diepere sporen zoals waterputten) zullen bewaard zijn gebleven. De verwachting voor niet-verbrande of in droge context bewaarde paleo-ecologische resten is, gezien de bodemsoort, laag.

3. Veldonderzoek

3.1 Werkwijze

Conform het PvE (Dijk 2014) is het terrein onderzocht door middel van proefsleuven, waarbij conform KNA 3.3, Leidraad Inventariserend Veldonderzoek, ruim 9% van het totale oppervlak is onderzocht (272 m²). Er zijn in totaal vier proefsleuven gegraven. Deze waren alle vier 4 meter breed en 17 meter lang. In alle sleuven is één vlak aangelegd.

De proefsleuven hebben een noord-zuid oriëntatie. Hiermee wordt de trefkans op boerderijplattengronden, die doorgaans oost-west zijn georiënteerd, vergroot. De werkputten zijn ingemeten door een landmeetkundige en in een GIS-systeem aan het RD-stelsel gekoppeld. Het puttenplan is afgebeeld op Figuur 7.

Figuur 7. Westerbork, Hoofdstraat 36: het oorspronkelijke puttenplan met rood omlind de geplande proefsleuven (naar: Dijk 2014; ondergrond: GoogleEarth). Het plangebied is geel omlind. Van de blauwe sterren is ter referentie de locatie in RD-coördinaten weergegeven. De groene en gele punten geven de ligging van de boringen uit het voorgaand onderzoek aan; de groene punten geven de boringen aan waarin aardewerk is gevonden.

De sleuven zijn gegraven met een graafmachine met een gladde bak. De bouwvoor is in lagen afgegraven, waarbij is gelet op vondstconcentraties en (doorschemerende) grondsporen.

Er is per sleuf één goed leesbaar vlak aangelegd onder het plaggendek en verstoringen in het natuurlijke dekzand. Alle grondsporen zijn gefotografeerd en ingemeten. Enkele sporen zijn gecoupeerd, gefotografeerd en in schaal 1:20 getekend. Vondsten zijn per spoor en vulling of in vakken van 4 x 5 meter verzameld.

4. Resultaten van het onderzoek

4.1 Beschrijving van de werkputten

Werkput 1

Werkput 1 (Figuur 8) ligt in het noordoosten van het plangebied. Het vlak ligt op een hoogte van 16,0 tot 16,4 meter boven NAP (rond 1,3 meter beneden het maaiveld). In deze werkput zijn twee archeologische grondsporen waargenomen. Er zijn twee profielkolommen in de oostelijke putwand gedocumenteerd.

Figuur 8. Westerbork, Hoofdstraat 36: foto van het vlak van werkput 1. De foto is richting het zuiden genomen.

Werkput 2

Deze werkput (Figuur 9) ligt in het midden van het plangebied. Het vlak is aangelegd op een hoogte van 15,9 tot 16,1 meter boven NAP (rond 1,3 meter beneden het maaiveld). In dit vlak is één grondspoor gezien; dit bleek in de coupe een recente verstoring te zijn (spoor 5). Van deze werkput zijn in de westelijke putwand twee profielkolommen gedocumenteerd.

Figuur 9. Westerbork, Hoofdstraat 36: foto van het vlak van werkput 2. De foto is richting het zuiden genomen. Het noordelijke deel is verstoord en aangevuld met vulzand. Hierin is een boring geplaatst waaruit bleek dat de verstoring tot een diepte van 2,35 meter beneden maaiveld en tot op de keileem reikte.

Werkput 3

Werkput 3 (Figuur 10) ligt in het zuiden van het plangebied. De oriëntatie en de werkwijze bij het aanleggen komen overeen met die van werkputten 1 en 2. Het vlak is aangelegd op een hoogte van 15,9 tot 16,2 meter boven NAP (rond 1 meter beneden het maaiveld). In deze put werden vijftien archeologisch grondsporen, twee natuurlijke verstoringen en vier recente verstoringen gezien. Van de recente verstoringen was er één, in het uiterste noorden van de werkput, een groot brandspoor, mogelijk ten gevolge van hooibroei. Van deze werkput is van de westelijke putwand het complete profiel gedocumenteerd.

Werkput 4

Werkput 4 (Figuur 11) ligt in het westen van het plangebied. Het vlak is in werkput 4 aangelegd op 15,8 tot 16,3 meter boven het NAP, op een diepte van ongeveer 1,2 meter beneden het maaiveld. In het vlak zijn dertien archeologische grondsporen gezien. Daarnaast zijn zes recente verstoringen gezien, waarvan vier diergraven. Van deze werkput is van de westelijke putwand het complete profiel gedocumenteerd.

Figuur 10. Westerbork, Hoofdstraat 36: foto van het vlak van werkput 3. De foto is richting het zuiden genomen. In de voorgrond is een brandspoor te zien waarin veel verbrand hooi zat.

4.2 Sporen en structuren

Tijdens het onderzoek zijn 33 spoornummers uitgedeeld. Zowel tijdens als na afloop van het veldwerk zijn de sporen geïnterpreteerd om een onderscheid te kunnen maken tussen archeologisch relevante sporen (31 spoornummers) en natuurlijke en/of recente verstoringen (twee spoornummers, na coupe gedeselecteerd; 52 sporen in het vlak als natuurlijke of recente verstoring herkend). Appendix VI toont de verspreiding van de grondsporen (in groen), de verstoringen zijn gearceerd weergegeven.

Omdat in geen van de archeologische sporen dateerbare vondsten zijn gedaan, is het niet mogelijk om de grondsporen exact te dateren. Wel werd tijdens het documenteren een onderverdeling aangebracht in de grondsporen: zeer donkere, scherp afgetekende sporen zijn (sub)modern van aard, terwijl lichtbruine en -grijze, minder scherp afgetekende sporen duidelijk veel ouder (waarschijnlijk pre- en/of protohistorisch) zijn. Tijdens een proefsleuvenonderzoek wordt slechts een beperkt aantal sporen gecoupeerd, voornamelijk om aard en datering vast te stellen. Er worden tijdens een proefsleuvenonderzoek doorgaans geen sporen afgewerkt (geheel weggegraven). Daardoor is de kans op archeologische indicatoren kleiner dan bij een volledige opgraving.

Tussen de grondsporen zijn twee mogelijke structuren herkend. In werkput 3 is een mogelijke kleine spieker (opslagplaats op palen) gevonden. De sporen in werkput 4 zijn mogelijk deel van een gebouw; het kan gaan om een boerderij, maar ook bijvoorbeeld om de schuur die op de kadastrale kaart uit 1832 is getekend.

Werkput 1

In werkput 1 liggen de spoornummers 1 tot en met 4. Hiervan is spoor 2 nadat het was gecoupeerd als natuurlijke verstoring herkend; het spoor wordt daarom niet verder beschreven. Spoor 1 is een ovaal spoor met een noordnoordwest-zuidzuidoost oriëntatie. Het spoor ligt in de C-horizont en is 38 centimeter meter breed. In de coupe was het spoor 17 centimeter diep. Uit de coupe werd duidelijk dat het gaat om een paalkuil met een komvormige doorsnede. De vulling is lichtgrijs. Vermoedelijk, gezien de aftekening in het vlak, gaat het samen met spoor 4 om een kuil van een dubbele paalstelling. Het spoor bevatte geen archeologisch materiaal. Het naastgelegen spoor 4 is 38 centimeter breed en bleek in de coupe evenals spoor 1 een paalkuil met een komvormige doorsnede en een lichtgrijze vulling te zijn. In de coupe was het spoor 12 centimeter diep.

Spoor 3 betreft een sloot of greppel met een schuine dwarsdoorsnede waarbij de zuidelijke insteek bijna recht naar beneden is. De bodem is licht rond. Het spoor had een grijze vulling en bevatte geringe hoeveelheden houtskoolspikkels. In de coupe was het spoor 18 centimeter diep. Er zijn in het spoor geen archeologische vondsten gedaan.

Figuur 11. Westerbork, Hoofdstraat 36: foto van het vlak in werkput 4. De schuine rechthoekige sporen in het midden en zuiden van de put zijn (sub)recente dierbegravingen, waarin botmateriaal is gevonden dat in zeer slechte toestand verkeerde.

Werkput 2

Werkput 2 bevat geen archeologische sporen. Spoor 5 werd in de coupe als recente verstoring herkend en is daarom niet verder beschreven. In het spoor is een niet nader te determineren ijzerfragment gevonden (vondstnummer 5); deze vondst is na wassen gedeselecteerd.

In het noorden van deze werkput lag een diepe verstoring die was dichtgestort met vulzand. Aan de hand van een grondboring is vastgesteld dat deze verstoring tot minimaal 2,35 meter beneden het maaiveld reikte.

Figuur 12. Westerbork, Hoofdstraat 36: foto van de coupe in spoor 9. De rode lijn geeft aan hoe het spoor in het veld gezien is. Spoornummer 9 betreft een paalkuil met sterk verbleekte insteek.

Werkput 3

Werkput 3 bevat vijftien archeologische sporen. Vijf sporen hiervan vormen mogelijk een kleine spieker (sporen 9 tot en met 13, zie Appendix VI). De spieker heeft een afmeting van 1,25 meter bij 1,25 meter. Spoor 12 is mogelijk van een ladderpaaltje dat voor de ingang van de spieker heeft gestaan. Door spoor 9 is een coupe gezet (zie Figuur 12). Het spoor was 53 centimeter breed en in de coupe 25 centimeter diep.

Op twee sporen na zijn alle archeologische grondsporen in werkput 3 in het veld geïnterpreteerd als paalkuilen. Van de overige twee is de herkomst van de ingraving niet vastgesteld. Dit betreft spoor 6, met een lengte van 80 centimeter en in de coupe een diepte van 36 centimeter. Het spoor heeft een komvormige doorsnede. Verder betreft dit spoor 14, met een lengte van 52 centimeter en in de coupe 16 centimeter diep. Dit spoor had eveneens een komvormige doorsnede met een ronde bodem.

Buiten de mogelijke spieker zijn nog acht andere sporen als paalkuil geïnterpreteerd. Hiervan is door vijf sporen een coupe gezet. Sporen 7 en 8 liggen dicht bij elkaar en zijn in één coupe gedocumenteerd. Hierin waren beide sporen 20 centimeter breed. Spoor 7 was bakvormig en had een diepte van 16 centimeter. Spoor 8 was komvormig met een vrij spitse bodem en een diepte van 12 centimeter.

Figuur 13. Westerbork, Hoofdstraat 36: foto van de coupe in spoor 19. De rode lijn geeft aan hoe het spoor in het veld gezien is. Spoornummer 19 betreft een paalkuil met insteek.

Spoor 15 betreft de onderkant van een paalkuil. Het spoor was in de coupe bakvormig. Het spoor is 32 centimeter lang en in de coupe 10 centimeter diep. Spoor 19 is een paalkuil met insteek (zie Figuur 13). Hierin heeft een aangepunte paal gestaan. Het spoor was in het vlak 32 centimeter lang en in de coupe 24 centimeter diep. In de coupe waren paalgat en insteek van elkaar te onderscheiden. Het spoor is komvormig. Ten slotte is een coupe gezet door spoor 20. Dit spoor is 12 centimeter breed en is in de coupe 10 centimeter diep. Het spoor heeft een bakvormige doorsnede met een platte bodem.

Werkput 4

Werkput 4 bevat dertien archeologische sporen, die mogelijk onderdeel zijn van een plattegrond van een huis of schuur. Van de 13 grondsporen in deze werkput is door 8 sporen een coupe gezet. Behalve spoor 24 waren de gecoupeerde sporen ondiep.

Van de dertien sporen zijn er 5 in het veld als paalkuil geïnterpreteerd. Dit zijn de sporen 24, 26, 29, 30 en 31. Deze sporen zijn alle gecoupeerd. Hiervan had spoor 24 een breedte van 40 centimeter, een diepte in de coupe van 33 centimeter en een komvormige doorsnede met een ronde bodem en een grijze vulling. Spoor 26 was 43 centimeter breed, 21 centimeter diep en had een bakvormige doorsnede. De vulling was grijs. Spoor 29 was 30 centimeter breed, in de coupe 16 centimeter diep en komvormig met een grijze vulling en ronde bodem. Spoor 30 en 31 zijn in één coupe gedocumenteerd (zie Figuur 14). Hierbij gaat het om een paalkuil (spoor 30) met daarin een paalspoor (spoor 31). Het paalspoor is van de insteek te onderscheiden op basis van de donkerder verkleuring. Het geheel is 60 centimeter breed en 14 centimeter diep. Het paalspoor is 19 centimeter breed.

Figuur 14. Westerbork, Hoofdstraat 36: foto van de coupe in spoor 30 en 31. De rode lijn geeft aan hoe de sporen in het veld gezien zijn. Spoornummer 31 is een paalspoor met spoornummer 30 als ingraving.

De overige drie coupes zijn gezet in kuilen die niet nader zijn geïnterpreteerd. Spoor 21 is een grote kuil met een lengte van 100 centimeter en in de coupe een diepte van 18 centimeter. Het spoor heeft een grijze vulling en een bakvormige doorsnede. Aan één kant is de insteek van het spoor veel steiler dan aan de andere kant. Spoor 28 is een kleine kuil met een lengte van 20 centimeter en een diepte van acht centimeter. Het spoor heeft een bakvormige doorsnede met een platte, schuine bodem. De vulling is grijs. Als laatste is een coupe gezet door spoor 32. In de coupe bleek het om twee kleine kuilen te gaan. De zuidelijke hiervan heeft een lengte van 20 centimeter en een diepte in de coupe van vier centimeter. De noordelijke kuil is 34 centimeter breed en 12 centimeter diep. Beide sporen hebben een grijze vulling en een komvormige doorsnede.

4.3 Profielen

De locaties van de profielen is weergegeven in Appendix VI.

Werkput 1

In werkput 1 zijn twee profielkolommen gedocumenteerd, beide in de oostwand van de werkput.

In het profiel van werkput 1 is te zien dat deze werkput in een oorspronkelijk lager gelegen en natter deel van het terrein is aangelegd. De C-horizont begint op een diepte van 100 tot 120 centimeter beneden het maaiveld en is duidelijk grijzer dan elders in het plangebied (Munsell: 10YR6/6, zie Figuur 15). Op een diepte van ongeveer 60 tot 100 centimeter beneden het maaiveld ligt een grijsbruine plaggelaag (10YR3/3) van 35 tot

40 centimeter dik. Daarop ligt een tweede, iets donkerder plaggelaag van 20 tot 30 centimeter dik (10YR2/3). Op dit plaggendek ligt op een diepte van ongeveer 35 tot 70 centimeter een dunne verstoorde laag. Deze is sterk gevlekt. In de noordelijke profielkolom is hier bovenop een donker bruingrijze (10YR2/2) oude bouwvoor met een dikte van ongeveer 20 centimeter gezien, waarop de huidige, iets lichter gekleurde (10YR3/2) bouwvoor met een dikte van 30 á 40 centimeter dik ligt. In het noordelijke deel van de put lag hierop nog een ongeveer 10 centimeter dikke laag opgebracht materiaal.

Figuur 15. Westerbork, Hoofdstraat 36: noordelijke profielkolom in de oostewand van werkput 1. Voor de interpretatie van de bodemlagen wordt verwezen naar Appendix VII.

Werkput 2

Ook in werkput 2 zijn twee profielkolommen gedocumenteerd, ditmaal in de westelijke putwand. In werkput 2 ligt de C-horizont op een diepte van ongeveer 100 centimeter beneden het maaiveld. De C-horizont is hier duidelijk geler dan in werkput 1 (10YR6/5; zie Figuur 16). Op de C-horizont ligt een sterk gevlekte verstoorde laag van ongeveer 50 centimeter dik. Hierop ligt een ongeveer 20 centimeter dik pakket vulzand, dat in het noorden steeds dikker wordt in de onderliggende verstoorde laag. Op dit vulzand is in werkput 2 een bruingrijze (10YR3/2) bouwvoor van ongeveer 40 centimeter dik gezien.

Figuur 16. Westerbork, Hoofdstraat 36: noordelijk profiel in de westwand van werkput 2 met duidelijk zichtbaar een pakket vulzand. Voor de interpretatie van de bodemlagen wordt verwezen naar Appendix VII.

Werkput 3

Het westelijke profiel van werkput 3 is volledig gedocumenteerd (zie Figuur 17). In het profiel is een bouwvoor van ongeveer 35 centimeter dik waargenomen. Daaronder ligt een verstoorde laag, die veel (sub)recent baksteenpuin bevat en die ongeveer 15 tot 20 centimeter dik is. In het zuiden van de werkput ligt hieronder een verstoring, die door de aanwezigheid van (sub)recent baksteenpuin hierin te interpreteren is als een uitbraaksleuf van de boerderij die hier in het plangebied heeft gestaan. Aangezien in dit spoor en in andere sporen in deze werkput veel houtskool en verbrand stro is gevonden, wordt verondersteld dat de sloop van deze boerderij na een brand volgde.

Buiten deze uitbraaksleuf is onder de verstoorde laag nog een (restant van) een pluggenlaag aanwezig. Dit is waarschijnlijk dezelfde pluggenlaag als de diepste pluggenlaag die in werkput 1 is waargenomen. Deze laag is nog ongeveer 25 centimeter dik. In deze laag is een ingraving in het profiel te zien, die met geel zand is aangevuld. Deze ingraving wordt zowel aan de noord- als aan de zuidkant begrensd door (mogelijke) uitbraaksporen, waardoor te veronderstellen valt dat het om een (fundering van een) vloer van de boerderij op de historische kaarten gaat.

Werkput 4

Ook in werkput 4 is het volledige lengteprofiel langs de westelijke putwand gedocumenteerd. Het profiel in deze werkput komt grotendeels overeen met het profiel in werkput 3. De verschillen bestaan uit diverse recente ingravingen die in het profiel van werkput 4 zichtbaar zijn (zie Figuur 18).

Figuur 17. Westerbork, Hoofdstraat 36: zuidelijk deel van het profiel in de westwand van werkput 3. In het profiel is een uitbraaksleuf te zien. Voor de interpretatie van de bodemlagen wordt verwezen naar Appendix VII.

Figuur 18. Westerbork, Hoofdstraat 36: Deel van het profiel in de westelijke wand van werkput 4, waarin een recente ingraving te zien is. Voor de interpretatie van de bodemlagen wordt verwezen naar Appendix VII.

4.4 Het vondstmateriaal

Tijdens het veldwerk zijn bij het aanleggen van het vlak vondsten gedaan. Deze zijn gedetermineerd, wat resulteert in de vondsttabel in Appendix VIII. De vondsten komen op één na (vondstnr. 5, een ijzerslak uit spoor 5) niet uit archeologische context en hebben dus geen bewezen associatie met de archeologische grondsporen. De vondst van stukjes cement in spoor 29 duiden erop dat dit spoor waarschijnlijk in de late nieuwe tijd dateert en afkomstig is van de laatste boerderij die in het plangebied stond of van de schuur die op de kadastrale minuutkaart uit 1832 is ingetekend.

In totaal zijn achttien fragmenten aardewerk gevonden met een gezamenlijk gewicht van 872,3 gram; hiervan zijn acht fragmenten met een gezamenlijk gewicht van 116,4 gram voor verdere determinatie en datering geselecteerd (zie Appendix VIII). Het overige aardewerk betrof modern puin dat van de sloop van de boerderij afkomstig was; dit materiaal is gedeselecteerd en verwijderd. In overleg met de bevoegde overheid en de provincie zijn de vier scherven roodbakkend aardewerk uit vondstnummer 1, het fragment van een wandtegel uit vondstnummer 7 en de drie scherven kogelpotaardewerk uit vondstnummers 8 en 9 voor nader onderzoek geselecteerd.

Het roodbakkend aardewerk dat is gevonden (zie Figuur 19) dateert op grond van baksel en versieringen vanaf de 18e eeuw. Het materiaal heeft een vrij dikke glazuur. Eén scherf heeft een lichtgele slibdecoratie die vla-versiering wordt genoemd. Het fragment van een majolica wandtegel dat is gevonden heeft een paarse decoratie en een sterk verweerde glazuurlaag, die door chemische inwerking een olieachtig grijs uiterlijk heeft gekregen. Dergelijke tegels komen vanaf de 16^e eeuw voor en werden in diverse productiecentra in onder andere Friesland en Zuid-Holland vervaardigd. De scherf van de wandtegel biedt geen verdere aanknopingspunten voor determinatie en datering. Waarschijnlijk is de scherf afkomstig uit de boerderij die op de kadastrale minuutkaart uit 1832 in het plangebied staat ingetekend.

Figuur 19. Westerbork, Hoofdstraat 36: foto van het gevonden roodbakkend aardewerk (vondstnummer 1).

De scherven kogelpotaardewerk die zijn gevonden (Figuur 20), zijn geen van alle afkomstig uit een gesloten context en bieden derhalve geen aantoonbare inzichten in het gebruik van het plangebied. Ze zijn gevonden in werkput 3, waar aan de hand van historische kaarten de oudste bewoning in het plangebied bekend is. Mogelijk heeft de boerderij die hier in het plangebied heeft gestaan één of meer middeleeuwse voorgangers gehad. Ook is het mogelijk dat de scherven kogelpotaardewerk met esgrond mee zijn aangevoerd van een andere locatie. De scherven uit vondstnummer 9 zijn gevonden in een natuurlijke verstoring en daar waarschijnlijk door bioturbatie (diërgangen) terecht gekomen. Op grond van baksel worden de scherven in de periode 1100 – 1300 nC gedateerd.

Naast aardewerk zijn vier metalen voorwerpen gevonden. Het gaat om twee niet nader te determineren ijzerslakken (vondstnummers 1 en 5), een sterk gecorrodeerd en daarom niet nader te determineren fragment plaatijzer (vondstnummer 1) en een gesmede nagel (vondstnummer 10), met een totaal gewicht van 206,4 gram. De nagel is waarschijnlijk afkomstig uit de boerderij die op de kadastrale kaart uit 1832 staat. Geen van de metalen voorwerpen verschaft informatie over het plangebied. Daarom zijn deze vondsten gedeselecteerd.

Verder is één fragment natuursteen gevonden, met een gewicht van 99,3 gram (vondstnummer 3; zie Figuur 21). Het gaat om een klein stuk van een maalsteen van vulkanisch gesteente, meest waarschijnlijk vesiculaire basalt. Het materiaal heeft een poreuze structuur. Het fragment is aan één kant bekapt en heeft groeven die overeenkomen met groeven in cirkelvormige maalstenen. Het fragment maalsteen kan worden gedateerd in de periode Romeinse tijd tot en met Nieuwe tijd. Het fragment is afkomstig uit het plaggendeek en kan daarom van elders zijn aangevoerd.

Figuur 20. Westerbork, Hoofdstraat 36: foto van het gevonden kogelpotaardewerk. Links vondstnummer 8, rechts vondstnummer 9.

Er zijn verschillende vondsten van overige materialen, met een totaalgewicht van 11,6 gram, gedaan. Het gaat om drie brokjes (sub)moderne specie, waarvan twee van slechte kwaliteit (laag cementgehalte). Deze laatste twee zijn afkomstig uit spoornummer 29, dat daarmee als een recent spoor wordt gedateerd. Het andere is afkomstig uit spoornummer 5, dat eveneens als recente verstoring wordt aangemerkt. In alle gevallen gaat het om specie die is aangemaakt met Portland-cement en waarschijnlijk afkomstig van de sloop van de bebouwing die in het plangebied heeft gestaan.

Behalve de brokjes specie is een klein stuk schrikdraad gevonden. Het gaat om schrikdraad van oranje nylon koord met ingeweven roestvrij stalen draad voor de geleiding van elektriciteit. Dit materiaal is maximaal 40 jaar oud en kan worden toegeschreven aan het gebruik van het terrein als erf bij een boerderij.

Figuur 21. Westerbork, Hoofdstraat 36: foto van het gevonden maalsteenfragment (vondstnummer 3).

5. Waardestelling

Doel van het onderzoek is om te beoordelen of zich in het plangebied aan de Hoofdstraat 36 te Westerbork een behoudenswaardige archeologische vindplaats bevindt. Tijdens het vooronderzoek is op basis van archeologische indicatoren de locatie geselecteerd voor een waardestellend onderzoek middels proefsleuven.

Uit het onderzoek blijkt dat hoewel de bodem in het plangebied van slechte kwaliteit is, er toch voldoende sporen in het plangebied aanwezig zijn om op basis van verder archeologisch onderzoek een duidelijker beeld van de bewoningsgeschiedenis van het plangebied te kunnen schetsen.

De totale hoeveelheid archeologisch materiaal is gering: er is in spoor 5 een ijzerslak gevonden, die niet nader te dateren is dan vanaf de ijzertijd. Ook zijn er in totaal acht scherven aardewerk gevonden. Van deze scherven komen er geen uit archeologische grondsporen. Verder zijn bij de aanleg van het vlak in een natuurlijke verstoring en als puntvondst in totaal drie kleine scherven kogelpotaardewerk gevonden. De scherven dateren op grond van het bakseltype uit de periode late middeleeuwen. Geen van dit vondstmateriaal is afkomstig uit een gesloten context. Daardoor is het verband ervan met de vindplaats niet eenduidig aan te geven.

In het plangebied zijn twee mogelijke structuren herkend. De eerste is een mogelijke kleine spieker in werkput 3. De tweede ligt in werkput 4 en is een mogelijke plattegrond van een schuur of boerderij, mogelijk verband houdend met de schuur die op de kadastrale minuutkaart uit 1832 in dit deel van het plangebied is ingetekend.

De landschappelijke context van de locatie is een plaggendek op dekzand dat is afgezet op een keileemrug (de Hondsrug). De locatie aan de Hoofdstraat 36 heeft vrijwel geen landschappelijke kenmerken meer doordat het is geëgaliseerd na de sloop van de laatste boerderij die in het plangebied heeft gestaan.

Voor de locatie is middels een scoretabel een waardering opgesteld. Deze scoretabel is hieronder opgenomen (zie Tabel 3).

Tabel 3: Westerbork, Hoofdstraat 36. Scoretabel waardestelling vindplaats.

Waarden	Criteria	Scores			
		hoog	middel	laag	totale score
Beleving	Schoonheid	wordt niet gescoord			
	Herinneringswaarde	wordt niet gescoord			
Fysieke kwaliteit	Gaafheid			1	≥5 behoudenswaardig
	Conservering		2		
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid	wordt niet gescoord			≥7 behoudenswaardig
	Informatiewaarde		2		
	Ensemblewaarde		2		
	Representativiteit	3			

Omdat de factor beleving over het algemeen te subjectief is om in een waardestelling mee te laten wegen, wordt deze niet gescoord. Voor de fysieke kwaliteit worden de factoren gaafheid en conservering beoordeeld. Van de gaafheid is vastgesteld dat deze zeer gering is. De bodem is in het plangebied voor een groot deel verstoord. Daarom wordt hier slechts één punt genoteerd. De conservering lijdt in het plangebied ook onder deze verstoring, maar met name anorganisch materiaal is, voor zover aanwezig, redelijk goed bewaard gebleven.

De inhoudelijke kwaliteit van de vindplaats is meer van belang om de vindplaats als behoudenswaardig aan te merken. Omdat uit de kern van Westerbork tot nog toe niet veel archeologisch materiaal bekend is, heeft elke informatie die de vindplaats op kan leveren een duidelijke meerwaarde. Het belang van de ensemblewaarde is op dit moment niet van groot belang, maar het is te verwachten dat informatie uit deze vindplaats in combinatie met eventueel toekomstig onderzoek in Westerbork het beeld over het verleden van het dorp en de omgeving kan verscherpen. De representativiteit van de vindplaats is daarbij, door de ligging in het centrum van Westerbork en daardoor centraal in het relevante gebied, hoog.

6. Conclusie

Oorspronkelijke landschap

Uit het vooronderzoek is naar voren gekomen dat het plangebied op oud dekzand ligt, waarin zich een laarpodzolbodem heeft gevormd. In het oorspronkelijke reliëf lag het noordwestelijke deel van het plangebied het hoogst. Het terrein liep naar het zuiden licht en naar het noordoosten sterk af. Tijdens het veldwerk is gebleken dat het terrein is geëgaliseerd, waarbij diepe verstoringen zijn volgestort met vulzand en waarbij voor het vlak maken van het terrein gebruik is gemaakt van aangevoerd materiaal, dat vermengd is met puin dat waarschijnlijk van de sloop van de boerderij die in het plangebied stond afkomstig is. Deze egalisatie wordt dan ook als recent beschouwd.

6.1 Beantwoording onderzoeksvragen

- *Wat is de stratigrafie en graad van gaafheid van de bodem?*
De bodem in het plangebied is voor het grootste deel vrij sterk verstoord. Met name in het noorden van werkput 2 was het niet mogelijk om een duidelijk leesbaar vlak aan te leggen. De verstoringen reiken hier tot een diepte van 2,35 meter beneden het maaiveld tot in de keileem. In het midden en zuiden van werkput 2 en in de andere werkputten is de bodem eveneens verstoord, maar niet dieper dan tot in de C-horizont. Hier zijn archeologische grondsporen nog wel herkenbaar. In werkput 1 was de C-horizont redelijk intact. Onder het plaggendek was geen podzolbodem aanwezig.
De bouwvoor is in het gehele plangebied ongeveer 30 á 40 centimeter dik. Daaronder werden verstoorde lagen van diverse aard gevonden. In het noorden van werkput 2 kwam hieronder een pakket vulzand tot een diepte van 2,35 meter voor; op deze plaats zijn alle archeologische lagen vernietigd. Onder de verstoorde lagen, met een dikte van 60 tot 80 centimeter, ligt een plaggendek bestaande uit twee afzonderlijke lagen. De bovenste hiervan is gedeeltelijk verstoord. Hieronder ligt op een diepte van 85 tot 135 centimeter beneden het maaiveld de C-horizont.
- *Wat is de begrenzing van de vindplaats(en)?*
De exacte begrenzing van de vindplaats is tijdens het onderzoek niet vastgesteld en ligt naar verwachting buiten de grenzen van het plangebied. De sporenconcentratie is in de zuidelijke helft van het plangebied het grootst.
- *Wat is de aard en ouderdom van de sporen; zijn er structuren te herkennen?*
Tijdens het onderzoek zijn paalkuilen en greppels gevonden, waaruit in twee gevallen vondstmateriaal naar boven is gekomen. Dit vondstmateriaal is modern van aard. Over de ouderdom van de overige sporen kan door gebrek aan dateerbaar materiaal nog geen uitspraak worden gedaan. In het veld werden duidelijk zowel submoderne als veel oudere grondsporen herkend. De sporen die in werkput 4 zijn gevonden kunnen deel uitmaken van een huisplattegrond. Mogelijk gaat het om sporen van de schuur die op de kadastrale minuutkaart uit 1832 in dit deel van het plangebied is ingetekend. In werkput 3, in het zuiden van het plangebied, vormen de sporen 9 tot en met 13 mogelijk de plattegrond van een kleine spieker. De sporen die in werkputten 1 zijn gevonden tonen geen herkenbare structuren.

- *Wat is de gaafheid van de sporen?*
 De gevonden sporen zijn overwegend ingegraven tot diep in de C-horizont. De gaafheid van de sporen is matig; er is veel van de sporen verloren gegaan doordat de bodemlagen boven de C-horizont sterk verstoord zijn, maar er is van de sporen nog ongeveer 10 tot 25 centimeter over. De conditie van de sporen is voldoende goed om ze voor determinatie en structuurherkenning te kunnen gebruiken.
- *Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondst-categorieën behoren zij?*
 De meerderheid van de vondsten bestaat uit aardewerk. Hieronder is het grootste deel bouwkeramiek waarvan de achtergrond is te herleiden tot de boerderij die recent in het plangebied is afgebroken. Het gaat daarbij om moderne baksteen en delen van dakpannen. Ook zijn delen van moderne wand- en vloertegels gevonden.
 Behalve bouwkeramiek is ook gebruiks-aardewerk gevonden. Dit bestaat uit een viertal scherven van roodbakkend aardewerk, daterend vanaf de 18^e eeuw, en drie kleine scherven kogelpotaardewerk met een datering in de late middeleeuwen. Dit aardewerk is in alle gevallen uit secundaire context afkomstig en bevat daarom geen eenduidige informatie met betrekking tot het plangebied.
 Naast keramiek is ook metaal gevonden. Hierbij gaat het om twee ijzerslakken die niet nader te dateren zijn dan in de perioden ijzertijd tot en met nieuwe tijd. Eén van deze slakken is in een coupe samen met moderne metselspecie gevonden, de andere tijdens de aanleg van het vlak. Daarnaast is een vanwege sterke corrosie niet nader te determineren of te dateren fragment plaatijzer gevonden. Ook is in een brandspoor een gesmede ijzeren nagel met vijfslag-kop gevonden. Door de hitte van de brand is het materiaal gedeeltelijk veredeld. Het materiaal van deze nagel is daardoor opvallend goed bewaard gebleven. Deze vondst is zeer waarschijnlijk afkomstig van de boerderij.
 Voorts zijn stukken moderne metselspecie en een stuk nylon/metaal schrikdraad gevonden bij het aanleggen van het vlak van werkput 1 in een verstoorde laag onder de bouwvoor. Dit materiaal is zeer recent en meest waarschijnlijk afkomstig van het gebruik en de afbraak van de boerderij die in het plangebied heeft gestaan.
- *Zijn er in binnen het plangebied archeologische waarden aanwezig anders dan scherven aardewerk, zoals grondsporen (paalkuilen, etc.), houtskoolconcentraties, vondst-concentraties, etc.?*
 In het plangebied zijn veel grondsporen zoals paalkuilen en greppels aanwezig. Grondsporen komen voor in het noorden van proefsleuf 1 en in de gehele proefsleuven 3 en 4. Ook zijn concentraties van houtskool gevonden, maar deze hangen voornamelijk samen met sporen van een brand in of bij de boerderij die in het plangebied heeft gestaan (mededeling omwonenden). Deze sporen zijn gevonden in het noorden van proefsleuf 3. Vondstconcentraties zijn in het plangebied niet aangetroffen.
- *Is er sprake van verschillende gebruiks- en bewoningsfasen daterend vóór 1800?*
 Gebruiks- en/of bewoningsfasen zijn aan de hand van het voorliggend onderzoek niet aanwijsbaar. Vondstmateriaal dat eenduidig vóór 1800 dateert is niet *in situ* gevonden.

- *Zijn de aangetroffen vindplaatsen behoudenswaardig?*
In het plangebied is een vindplaats van matige kwaliteit aanwezig. De bodem is vrij sterk verstoord en er is weinig vondstmateriaal voorhanden. Desondanks wordt er, vooral gezien de grote aantal grondsporen, verwacht dat er voldoende grondsporen van redelijke kwaliteit aanwezig zullen zijn om aan de hand van nader onderzoek een duidelijker beeld over de bewoningsgeschiedenis van het plangebied en de omgeving daarvan te kunnen schetsen. Dit geldt in het bijzonder voor de zuidelijke helft van het plangebied.
- *In een deel van het onderzoeksgebied is een restant van een plaggendek aangetroffen. Is dit te dateren?*
Het oudste vondstmateriaal dat in het plaggendek is aangetroffen is laat-middeleeuws. Deze datering komt overeen met een gebruikelijke oudste datering voor een plaggendek. Het vondstmateriaal dat tijdens het voorliggend onderzoek is geborgen is echter uit secundaire context afkomstig. Daarom is het plaggendek aan de hand hiervan niet met zekerheid nader te dateren.

Advies

Uit het waarderend proefsleuvenonderzoek is gebleken dat binnen het plangebied een archeologische vindplaats aanwezig is. Naar aanleiding van de gevonden grondsporen en aardewerkscherven is een scoretabel voor de waardering van de vindplaats opgesteld (Tabel 3). Op basis van deze scoretabel is vastgesteld dat de locatie voor wat betreft archeologie ondanks een vrij sterke verstoring wel behoudenswaardig is. Ondanks de in het plangebied aanwezige verstoringen zijn, met name in het zuidelijke deel, nog dieper gelegen delen van sporen van voor de 19^e en 20^e eeuwse bewoning aanwezig. Op basis van het voorliggend onderzoek zijn die echter nog niet te dateren.

Door de voorgenomen nieuwbouw in het plangebied is het niet mogelijk om de in het plangebied aanwezige archeologische waarden *in situ* te bewaren. Daarom wordt geadviseerd om de archeologische waarden in het plangebied veilig te stellen en daartoe een definitief archeologisch onderzoek door middel van een vlakdekkende opgraving te laten plaatsvinden. Een dergelijke opgraving dient zich in dit geval te beperken tot de omvang van de aan te leggen bouwkuip. Voor een dergelijk onderzoek moet een door de gemeente goedgekeurd Programma van Eisen worden opgesteld. Verder geldt dat de vondst van archeologische sporen en vondsten moet worden gemeld bij de bevoegde overheid: gemeente Midden-Drenthe, dhr. S. van Veen, postbus 24, 9410 AA Beilen, e-mail: gemeente@middendrenthe.nl en bij de provinciaal archeoloog, dr. W.A.B. van der Sanden, Provincie Drenthe, postbus 122, 9400 AC Assen, e-mail: w.vandersanden@drenthe.nl, telefoon: 0592-365 555.

Literatuur

- Bongers, J.M.G., 2013. *Westerbork, Zandhoeklaan 7-9 (Gemeente Midden-Drenthe, Dr.). Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek*. Steekproef-rapport 2013-11/02Z. De Steekproef bv, Zuidhorn.
- Bongers, J.M.G., 2014. *Westerbork, Hoofdstraat 36 (gemeente Midden-Drenthe, Dr.) Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek*. Steekproefrapport 2014-02/09Z, Zuidhorn.
- Centraal College van Deskundigen (CCvD), 2013. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*, versie 3.3, Gouda.
- Caspers, Th., A. van der Leest, T. Spek & H. Stam, 2006. *Grote Historische Topografische Atlas Drenthe +/- 1898 – 1928, schaal 1:25.000* Uitgeverij Nieuwland, Tilburg. Kaart 205.
- Dijk, D.A. en J. Jelsma, 2014. *Programma van Eisen, Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek Proefsleuven (IVO-P), Westerbork, Hoofdstraat 36*. De Steekproef bv, Zuidhorn.
- Mittendorff, E., zonder jaartal (a). *Keramik van de Vroege en Volle Middeleeuwen, ca 500 – 1250*. Saxion Next/Archeologie Deventer, Deventer.
- Mittendorff, E., zonder jaartal (b). *Keramik uit de Volle en Late Middeleeuwen*. Saxion Next/Archeologie Deventer, Deventer.
- Spek, Th., 2004. *Het Drentse Esdorpenlandschap. Een Historisch-geografische studie*. Stichting Matrijs, Utrecht.
- Stichting voor Bodemkartering, 1983. *Bodemkaart van Nederland 1:50000. Algemene begrippen en indeling*. StiBoKa, Wageningen.
- Stichting voor Bodemkartering, 1978. *Bodemkaart van Nederland 1:50000. Blad 17 West Emmen*. StiBoKa, Wageningen.
- Stichting voor Bodemkartering, 1978. *Toelichting op de Bodemkaart van Nederland 1:50000. Blad 17 West Emmen*. StiBoKa, Wageningen.
- Ten Cate, J.A.M. & G.C. Maarleveld, 1977. *Geomorfologische Kaart van Nederland 1:50000. Toelichting op de Legenda*. StiBoKa, Wageningen.
- Tolsma, J. & M.G. Marinelli, 2012. *Archeologische Verwachtings- en Beleidskaart Gemeente Midden-Drenthe*. Oranjewoud bv, Heerenveen.
- Veenstra, H., 2010. *Archeologisch Onderzoek Hoofdstraat 34 t/m 40 te Westerbork. Inventariserend Veldonderzoek*. Grontmij Archeologische Rapporten 889. Grontmij Nederland B.V., Assen.
- Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2001. *De Franse Kaarten van Drenthe en de Noordelijke Kust*. Heveskes Uitgevers, Groningen/Veendam. Kaart 13.
- Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2005. *De Atlas van Huguenin. Militair-Topografische Kaarten van Noord-Nederland*. Heveskes Uitgevers, Groningen/Veendam. Kaart 48.

Internet:

- Actueel Hoogtebestand Nederland (www.ahn.nl). Rijkswaterstaat, Adviesdienst Geo-informatie en ICT.
- ARCHIS 2. <http://archis2.archis.nl/> Het online registratie- en informatiesysteem van de RCE.
- Bodemkaart. Alterra [ARCHIS].
- Centraal Archeologisch Archief (CAA) en Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) [ARCHIS].
- Geomorfologische Kaart. Alterra [ARCHIS].
- Geoportaal provincie Drenthe [<http://www.drenthe.info/kaarten/website/geoportaal/>].
- Google Earth.
- Kaart essen in Drenthe [ARCHIS]
- Kadaster. www.kadaster.nl
- WatWasWaar. www.watwaswaar.nl

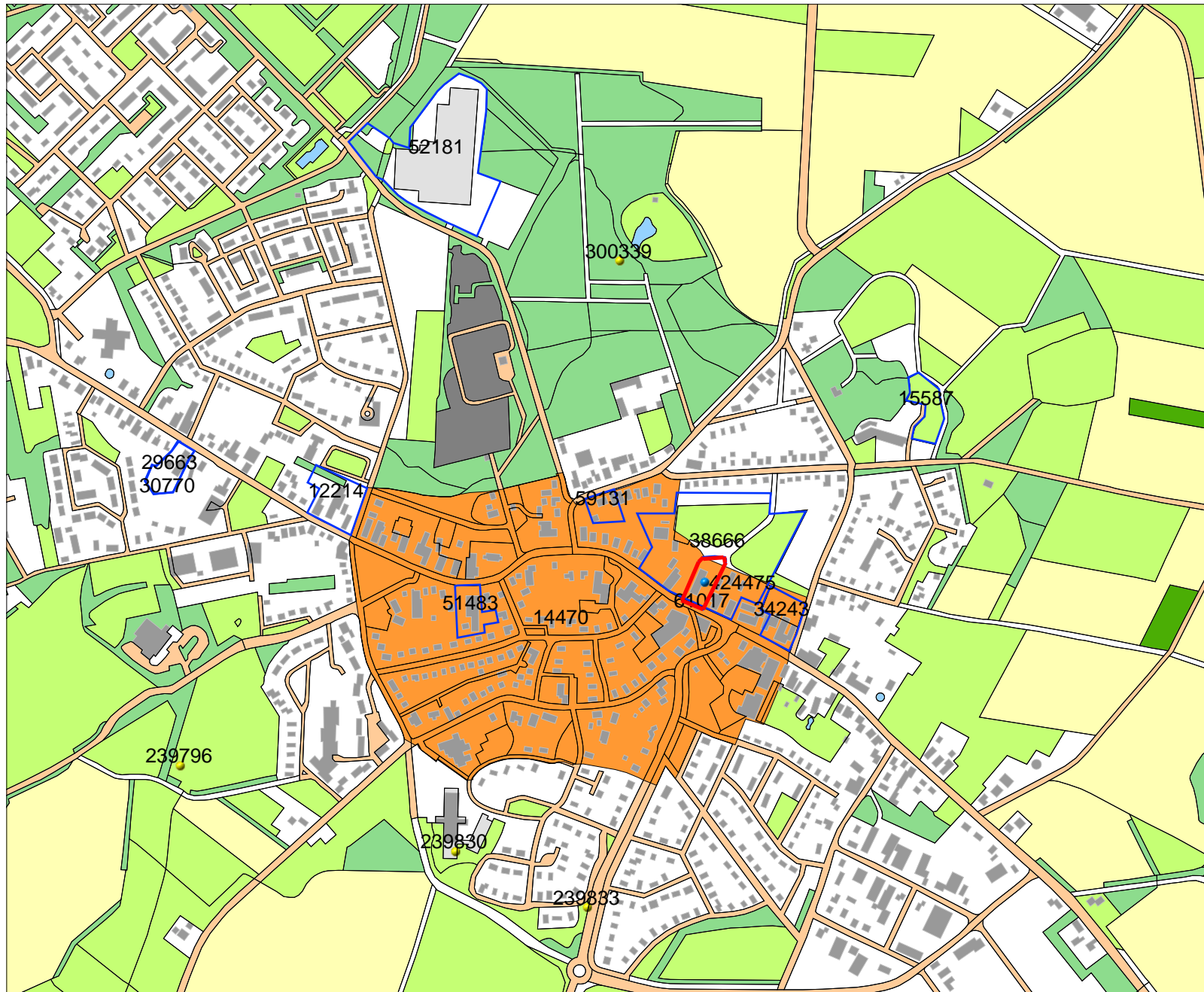
Appendix I: Archeologische periode-indeling

paleolithicum:		ijzertijd:	
paleolithicum vroeg:	tot 300.000 BP	ijzertijd vroeg:	800 - 500 vC
paleolithicum midden:	300.000 - 35.000 BP	ijzertijd midden:	500 - 250 vC
paleolithicum laat:	35.000 BP - 8.800 vC	ijzertijd laat:	250 - 12 vC
paleolithicum laat A:	35.000 - 18.000 BP	romeinse tijd:	
paleolithicum laat B:	18.000 BP - 8.800 vC	romeinse tijd vroeg:	12 vC - 70 nC
		romeinse tijd vroeg A:	12 vC - 25 nC
mesolithicum:		romeinse tijd vroeg B:	25 - 70 nC
mesolithicum vroeg:	8.800 - 7.100 vC	romeinse tijd midden:	70 - 270 nC
mesolithicum midden:	7.100 - 6.450 vC	romeinse tijd midden A:	70 - 150 nC
mesolithicum laat:	6.450 - 4.900 vC	romeinse tijd midden B:	150 - 270 nC
		romeinse tijd laat:	270 - 450 nC
neolithicum:		romeinse tijd laat A:	270 - 350 nC
neolithicum vroeg:	5.300 - 4.200 vC	romeinse tijd laat B:	350 - 450 nC
neolithicum vroeg A:	5.300 - 4.900 vC	middeleeuwen:	
neolithicum vroeg B:	4.900 - 4.200 vC	middeleeuwen vroeg:	450 - 1.050 nC
neolithicum midden:	4.200 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg A:	450 - 525 nC
neolithicum midden A:	4.200 - 3.400 vC	middeleeuwen vroeg B:	525 - 725 nC
neolithicum midden B:	3.400 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg C:	725 - 900 nC
neolithicum laat:	2.850 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg D:	900 - 1.050 nC
neolithicum laat A:	2.850 - 2.450 vC	middeleeuwen laat:	1.050 - 1.500 nC
neolithicum laat B:	2.450 - 2.000 vC	middeleeuwen laat A:	1.050 - 1.250 nC
		middeleeuwen laat B:	1.250 - 1.500 nC
bronstijd:		nieuwe tijd:	
bronstijd vroeg:	2.000 - 1.800 vC	nieuwe tijd A:	1.500 - 1.650 nC
bronstijd midden:	1.800 - 1.100 vC	nieuwe tijd B:	1.650 - 1.850 nC
bronstijd midden A:	1.800 - 1.500 vC	nieuwe tijd C:	1.850 – heden
bronstijd midden B:	1.500 - 1.100 vC		
bronstijd laat:	1.100 - 800 vC		
Saalien:	370.000 – 130.000 BP		
Eemien:	130.000 – 115.000 BP	vC.: voor Christus	
Weichselien		nC: na Christus	
Vroeg-Weichselien:	115.000 – 73.000 BP	BP: Before Present; Present = 1950	
Midden-Weichselien:	73.000 – 13.000 BP		
Laat-Weichselien:	13.000 – 10.000 BP		

Westerbork, Hoofdstraat 36

Appendix II: In ARCHIS bekende archeologische waarden

238410 / 541890

Legenda

- ONDERZOEKSMELDINGEN
  - TOP10 ((c)TDN)
  - VONDSTMELDINGEN
  - WAARNEMINGEN
  - HUIZEN
- MONUMENTEN**
- archeologische waarde
  - hoge archeologische waarde
  - zeer hoge archeologische waarde
  - zeer hoge arch waarde, beschermd
- TOP10 ((c)TDN)**
- bebouwd gebied
  - doorgaande wegen
  - bos
  - bouwland
  - weiland
  - boomgaard/kwekerij
  - heide
  - zand
  - begraafplaats
  - water
  - overig bodemgebruik
- Plangebied

0 100 m

Archis2

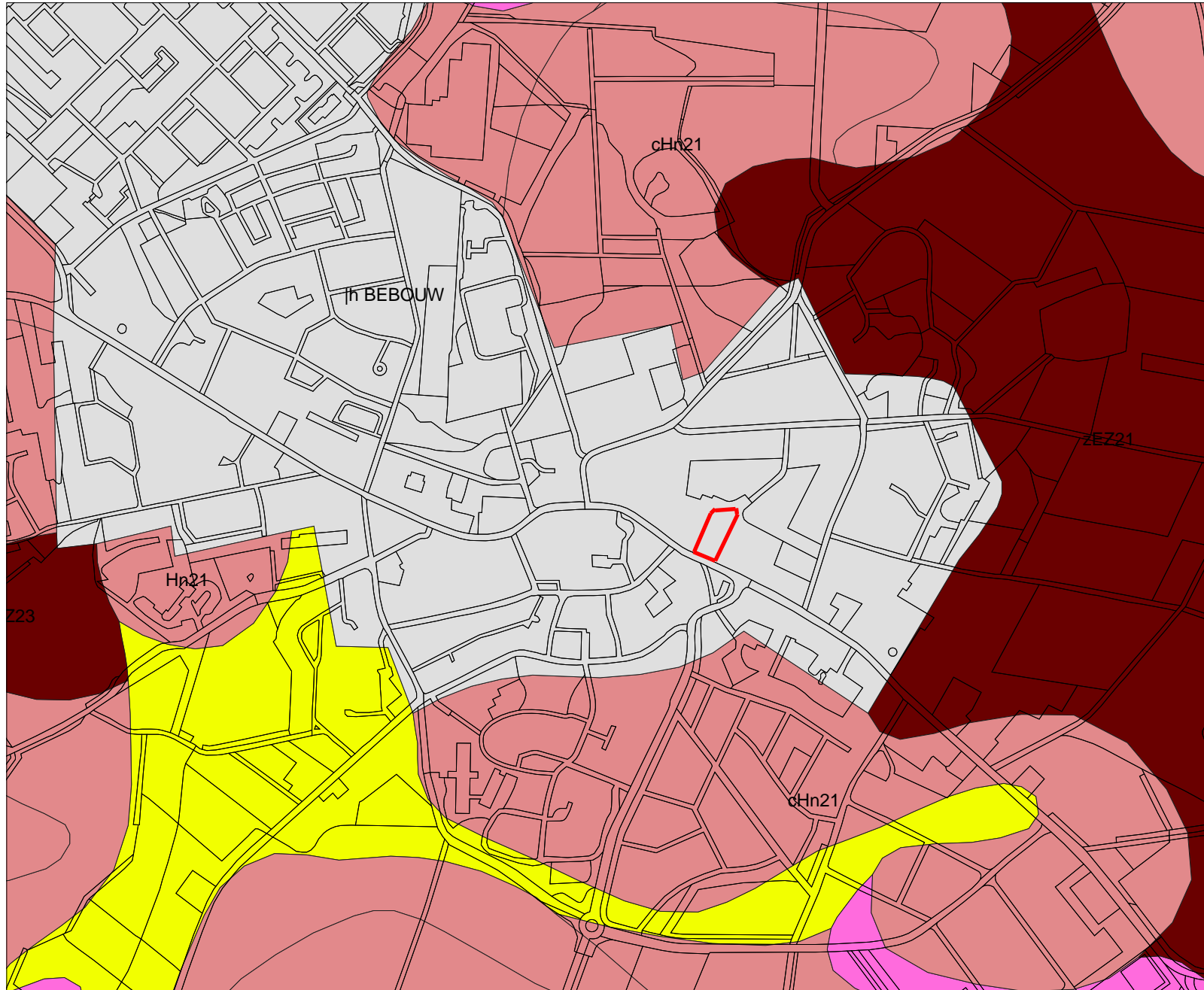
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

236566 / 540384

Westerbork, Hoofdstraat 36

Appendix III: Bodemkaart

238391 / 541825

Legenda

- TOP10 ((c)TDN)
- BODEM ((c)Alterra)**
  - Associaties
  - Brikgronden
  - Bebouwing
  - Dijk, bovenlandstrook
  - Dikke eerdgronden
  - Fluviatile afz ouder pleistoceen
  - Groeve, gegraven, mijnstort
  - Kalksteenverweringsgronden
  - Oude rivierkleigronden
  - Overige oude kleigronden
  - Ondiepe keileemgronden
  - Leemgronden
  - Zeeleigronden
  - Mariene afz ouder pleistoceen
  - Niet-gerijpte minerale gronden
  - Oude bewoningsplaatsen
  - Rivierkleigronden
  - Kalkh lutumarme gronden
  - Veengronden
  - Moerige gronden
  - Water, moeras
  - Podzolgronden
  - Kalkloze zandgronden
  - Kalkhoudende zandgronden
- Plangebied

0 100 m

Archis2

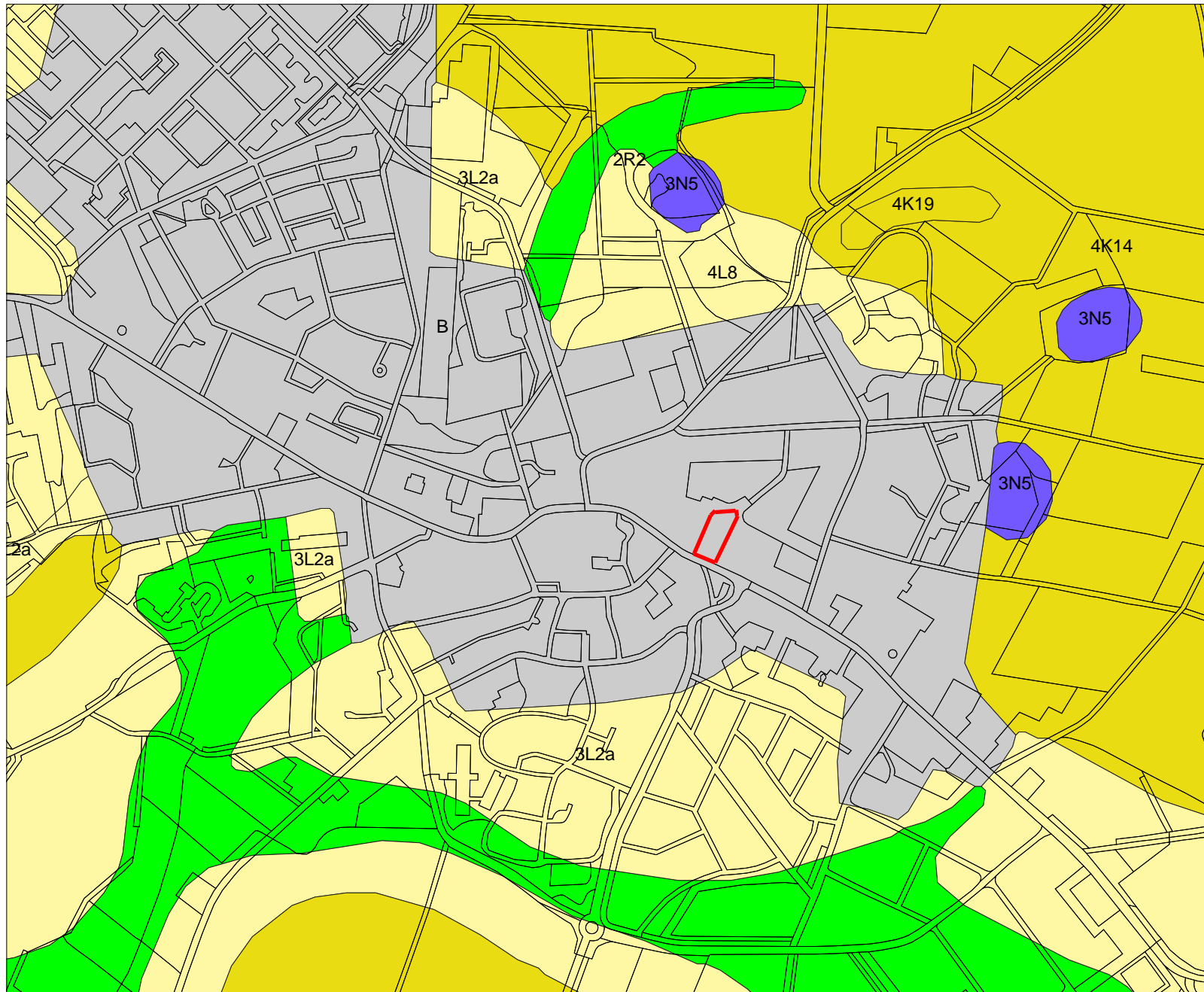
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

236547 / 540318

Westerbork, Hoofdstraat 36

Appendix IV: Geomorfologische kaart

238391 / 541825

Legenda

- TOP10 ((c)TDN)
- GEOMORFOLOGIE ((c)Alterra)**
  - Wanden
  - Hoge heuvels en ruggen
  - Terpen
  - Hoge duinen
  - Plateaus
  - Terrassen
  - Plateau-achtige vormen
  - Waaivormige glooiingen
  - Niet-waaivormige glooiingen
  - Lage ruggen en heuvels
  - Welvingen
  - Vlakten
  - Laagten
  - Ondiepe dalen
  - Matig diepe dalen
  - Diepe dalen
  - Water
  - Bebouwing
  - Overig (Dijken etc)
  - Plangebied

0 100 m

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

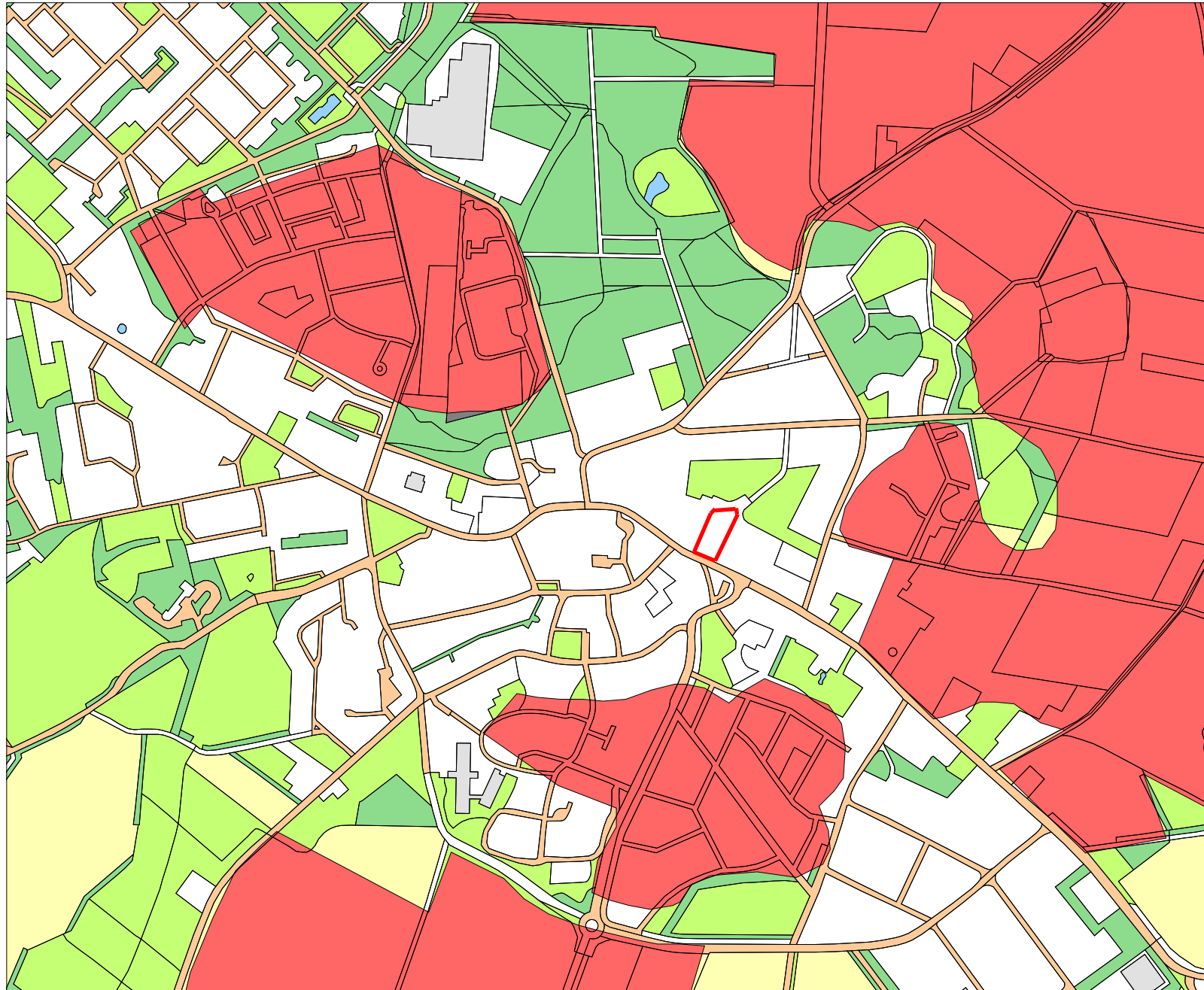
236547 / 540318

Westerbork, Hoofdstraat 36

Appendix V: Uitsnede esgrondenkaart Drenthe

238391 / 541825

Legenda

- TOP10 ((c)TDN)
- ESSEN_PROV_DR
- TOP10 ((c)TDN)**
  - bebouwd gebied
  - doorgaande wegen
  - bos
  - bouwland
  - weiland
  - boomgaard/kwekerij
  - heide
  - zand
  - begraafplaats
  - water
  - overig bodemgebruik
- Plangebied

0 100 m

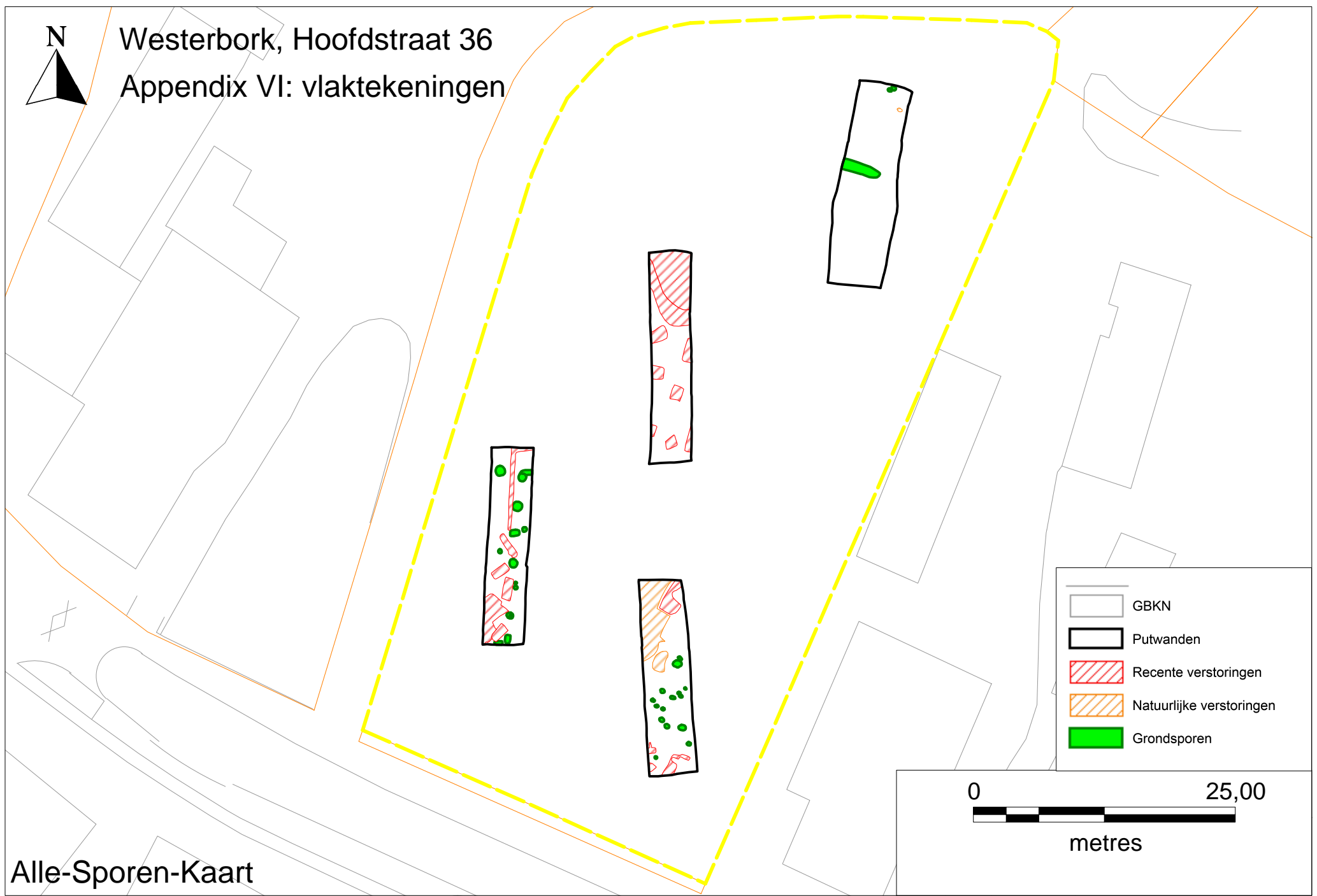

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

236547 / 540318

Westerbork, Hoofdstraat 36
Appendix VI: vlaktekeningen

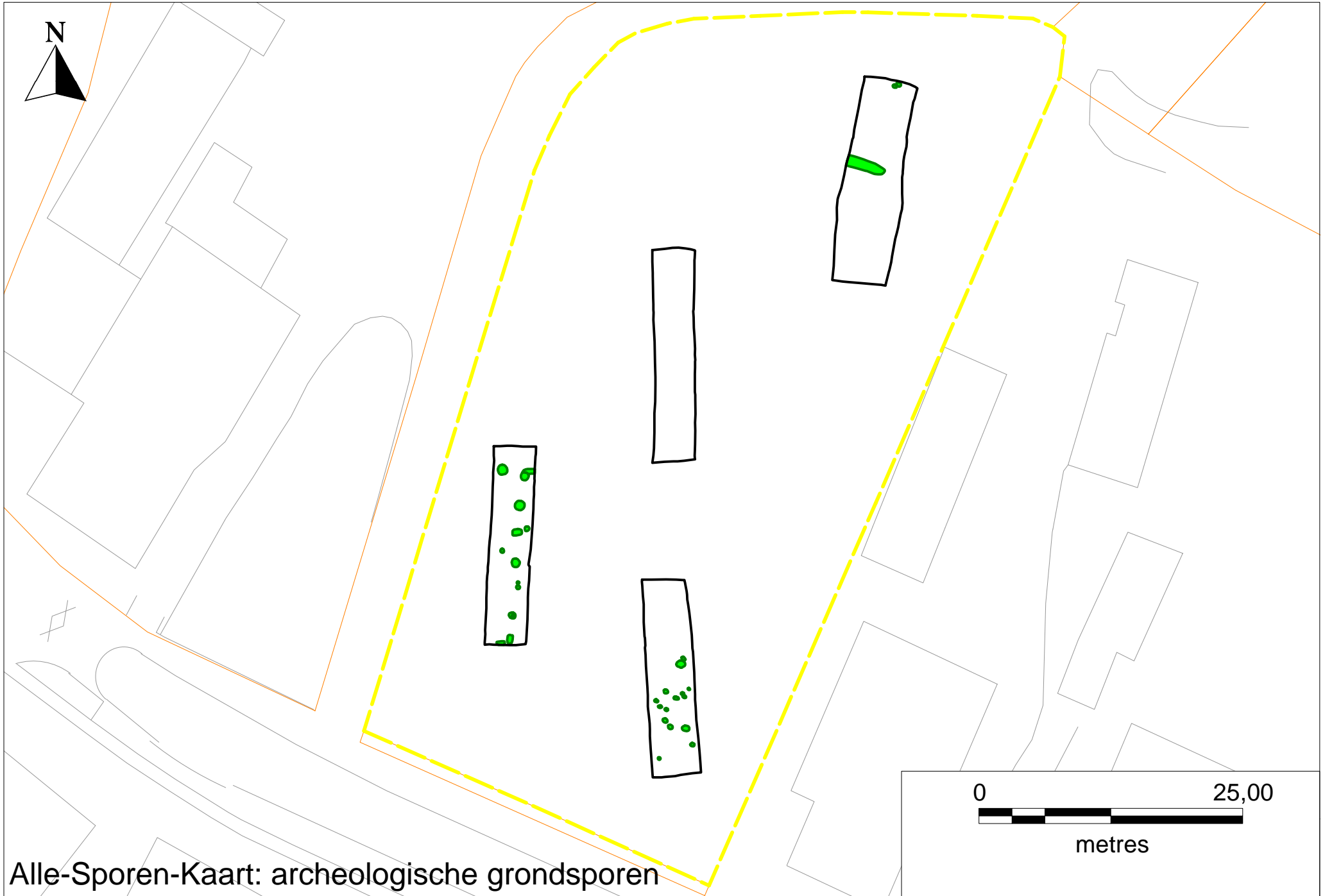

Alle-Sporen-Kaart

- GBKN
- Putwanden
- Recente verstoringen
- Natuurlijke verstoringen
- Grondsporen

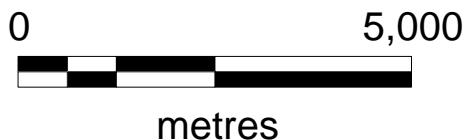

metres

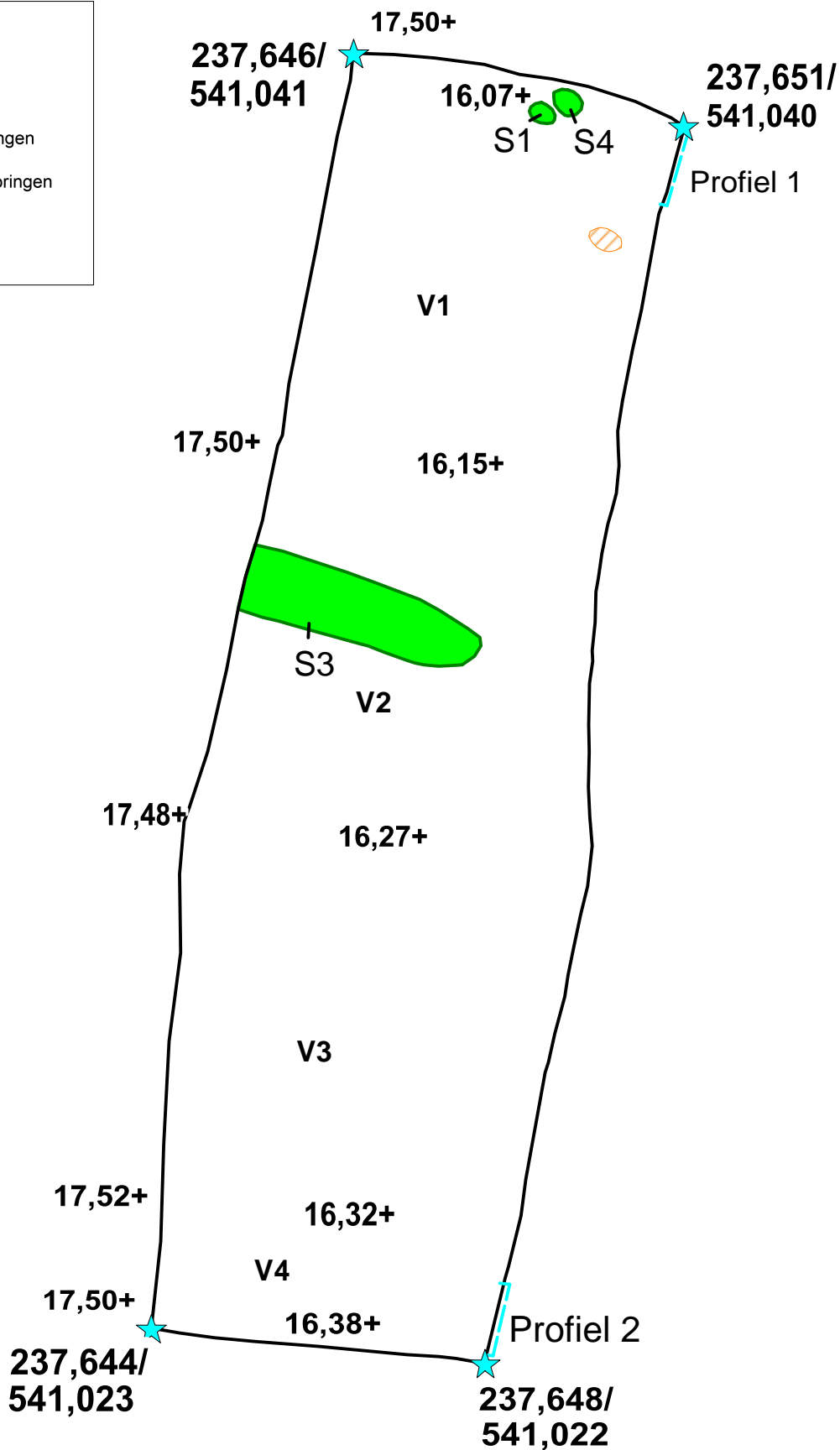
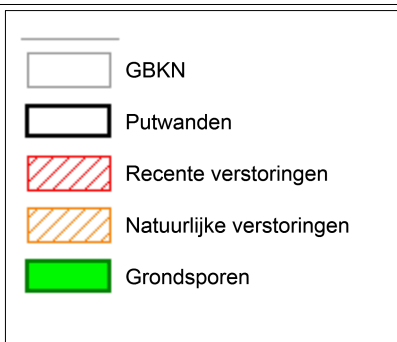

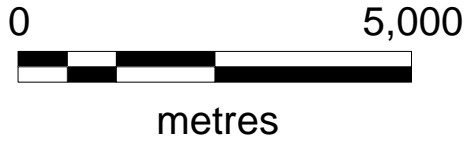
Alle-Sporen-Kaart: archeologische grondsporen

0 25,00
metres

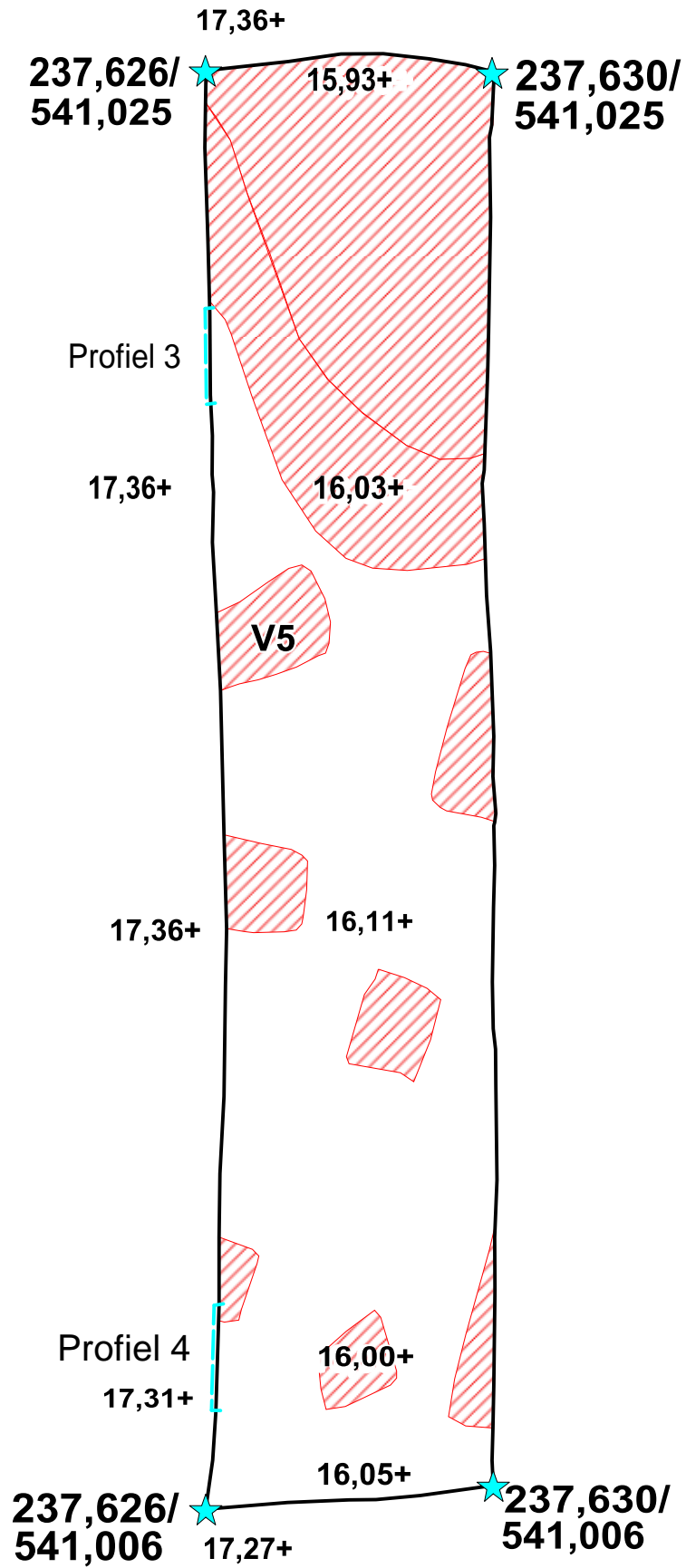

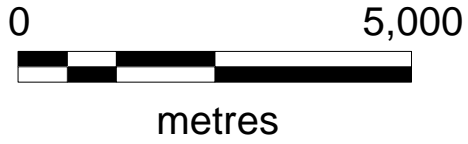
Werkput 1

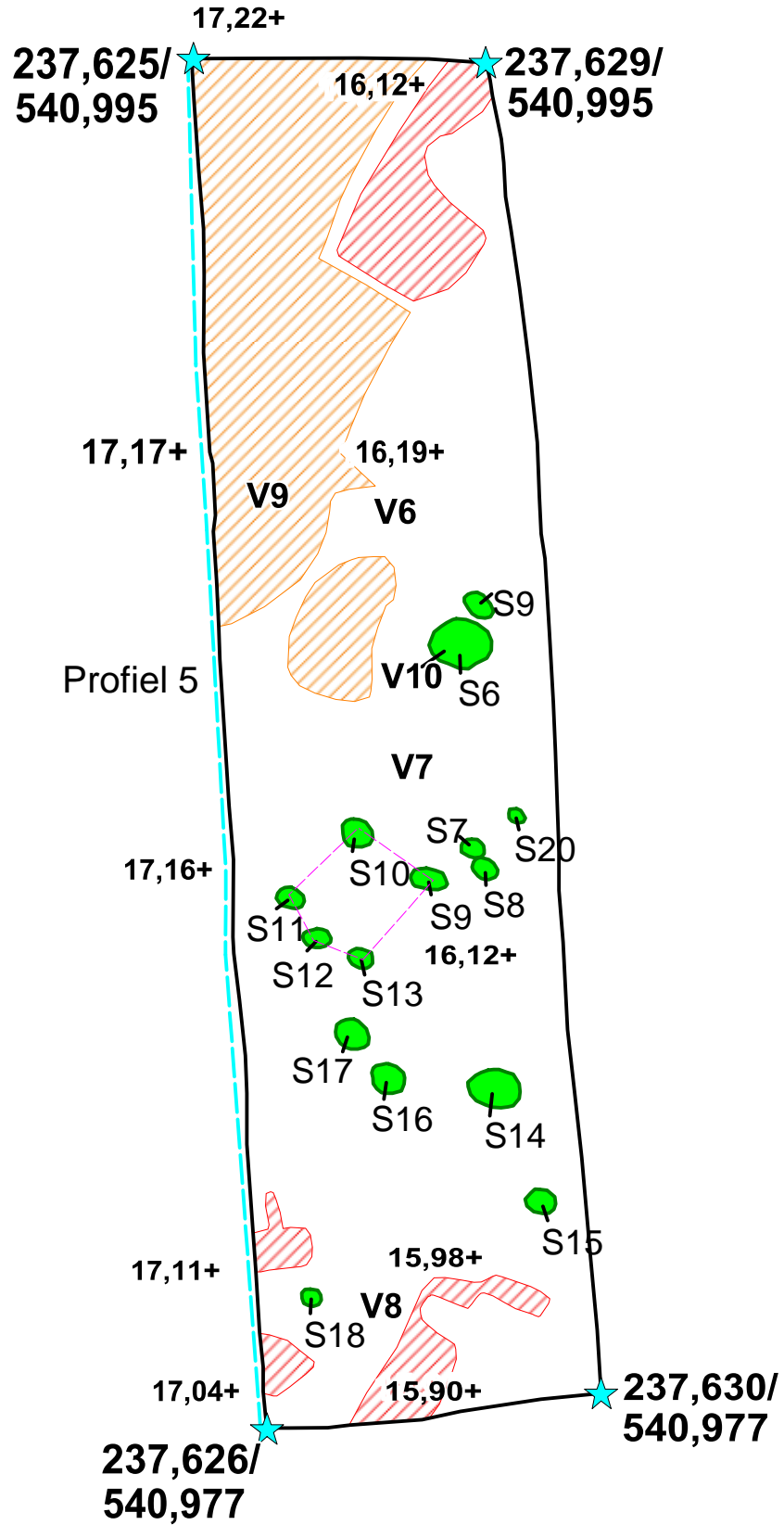

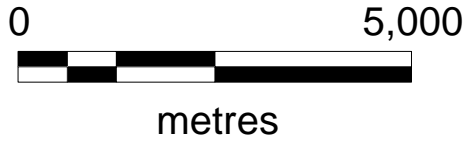
Werkput 2

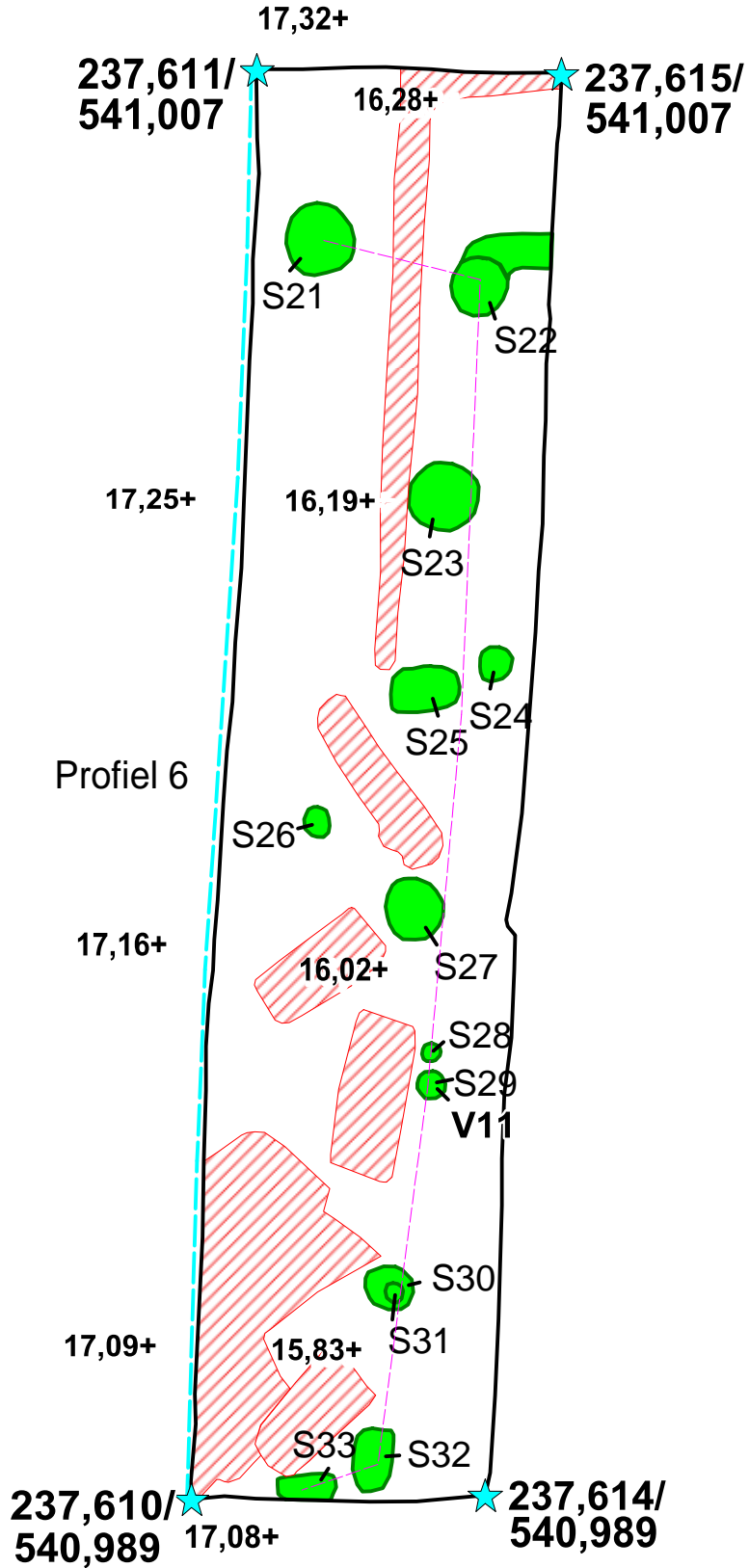

Werkput 3

Werkput 4

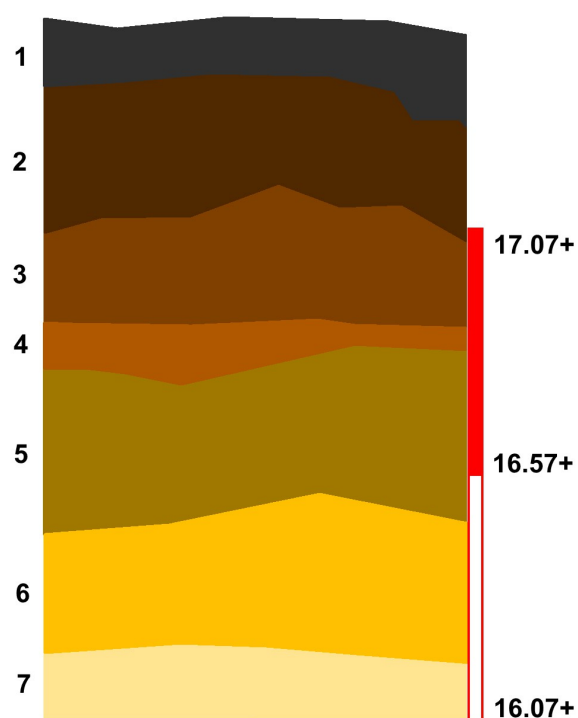

Westerbork, Hoofdstraat 36

Appendix VII – Profielen

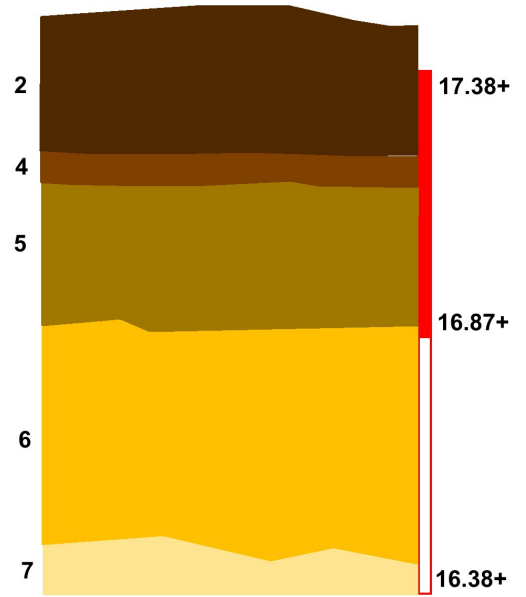
Verklaring:

1:	Opgebrachte laag	7:	C-horizont
2:	Bouwvoor	8:	Samengevoegd met 10
3:	Oude bouwvoor	9:	Vulzand
4:	Verstoorde laag I	10:	Verstoorde laag II
5:	Plaggendek I	11:	Uitbraaksleuven
6:	Plaggendek II	12:	Teruggezet dekzand

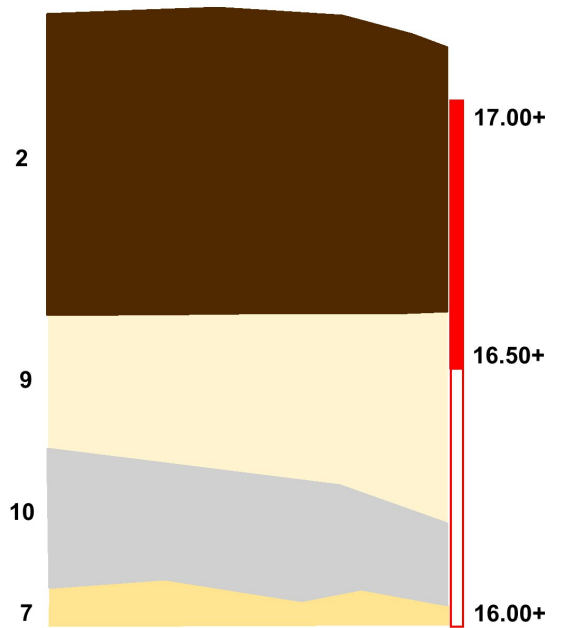

Profiel 1, werkput 1

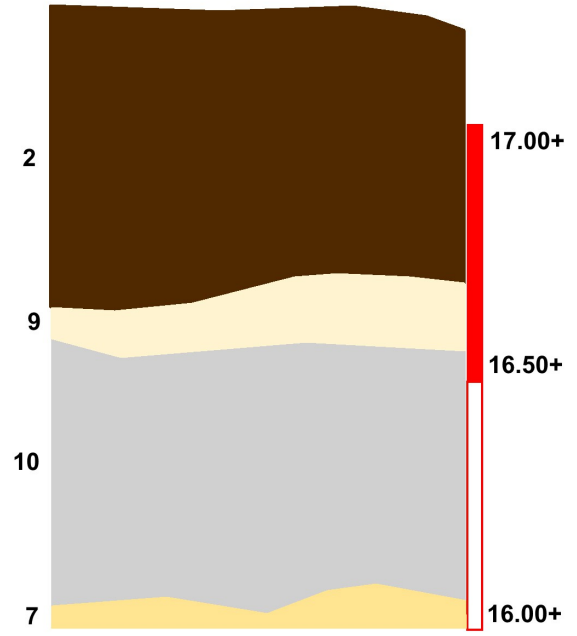
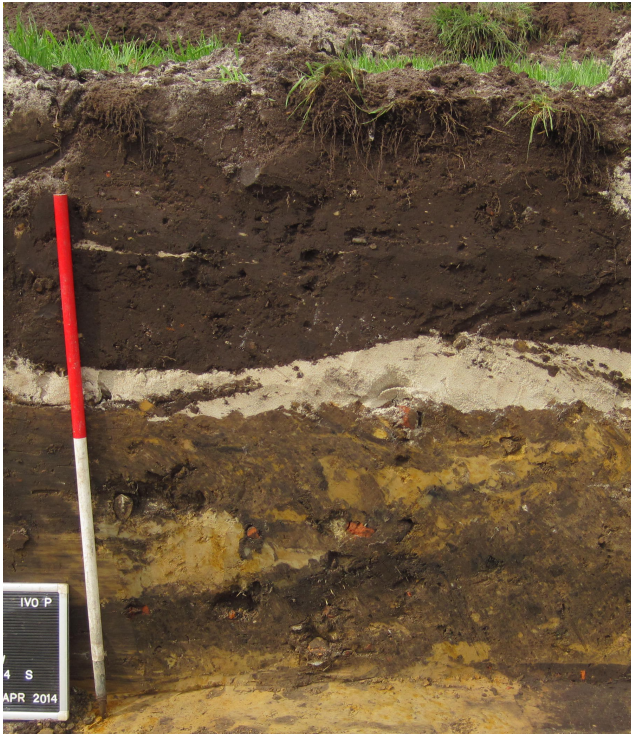

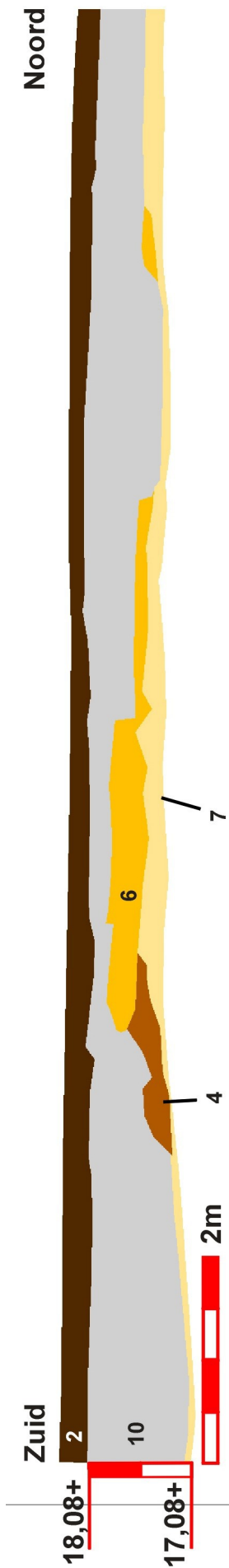
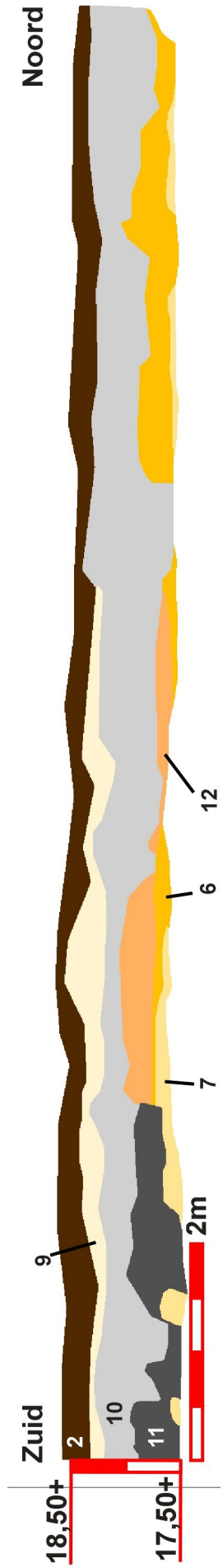
Profiel 2, werkput 1

Profiel 3, werkput 2

Profiel 4, werkput 2

Links: profiel 5, werkput 3
 Rechts: profiel 6, werkput 4

Westerbork, Hoofdstraat 36

Appendix VIII: Vondstenlijst

Vondstnr	Categorie	Verzamelwijze	Type	Vorm	Aantal	Gewicht (gr.)	Rand/Wand/ Bodem/Deco	Datering	Datering (ABR)	Deselectie
1	KER	Aanleg vlak	Roodbakkend	Bord/ kom	4	90,2	4x wand/vlag, 1x met vla-versiering	1700 – 1900 nC	NTB/C	
	KER		Bouwmateriaal	Dakpan	1	107,5		1950 – heden	NTC	X
	MFE		IJzer	Slak	1	79,1		800 vC – heden	IJZ – NT	X
	MFE		IJzer	Indet.	1	43,9		800 vC – heden	IJZ-NT	X
2	KER	Aanleg vlak	Bouwmateriaal	Baksteen fragment	1	366,8		1900 – heden	NTC	X
3	SXX	Aanleg vlak	Vesiculaire basaltlava	Maalsteen	1	99,3	Groeven	12 vC – 1950 nC	ROM – NT	
4	KER	Aanleg vlak	Bouwmateriaal	Wandtegel	4	134,1	Groene glazuur	1950 – heden	NTC	X
	KER		Bouwmateriaal	Vloertegel	6	123,4	Beige glazuur	1950 – heden	NTC	X
	KER		Bouwmateriaal	Dakpan	1	24,1		1950 – heden	NTC	X
	XXX		Plastic	Schrikdraad	1	0,5		1950 – heden	NTC	X
5	MFE	Coupe S5	IJzer	Slak	1	74,2		800 vC – heden	IJZ – NT	X
	MORTEL		Cement		1	6,7		1900 – heden	NTC	X
6			Verkit zand				gedeselecteerd			X
7	KER	Aanleg vlak	Bouwmateriaal	Wandtegel	1	16,3	Paarse decoratie	1700 – 1900	NTB/C	
8	KER	Aanleg vlak	Kogelpot		1	6,3	wand	1100 – 1300	LMEB	
9	KER	Coupe NV	Kogelpot		2	3,6	wand	1100 – 1300	LMEB	
10	MFE	Aanleg vlak	IJzer	nagel	1	9,2	Gesmeed, 5-slag kop, uit brandspoor	1500 – 1900	LMEC – NTC	X
11	MORTEL	Coupe S29	Cement		2	4,4		1900 – heden	NTC	X